Ч. 6 (11.347). Львів, неділя 6. січня 1929. Оплачено готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11–12 год. передполуднем. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41. „ Друкарні 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 50 сот.

ЗМІСТ:

Василь Щурат.

Під Різдвяний Вечір!

На крилах ангела вже линеш,
Різдвяний Вечере, до нас!
Тут згуком дзвона в тишу кинеш,
Там вікна прояснищ нараз.
І навіть в найбіднішій хаті
Кладеш ти радість на столі
Й радіють твоїй благодаті
Усі, хто жив — старі й малі.

Відкіль же взявсь той чар незнаний
Той чар і світла і пісень?
Невже ж ти, Вечере Різдвяний,
Ведеш за ручку давній день,
Як він тоді, коли нечайно
Земля із небом обнялись,
А пальма пальмі дивну тайну
Передавало, хилячись?

Тоді, коли небес блакити
Відкрили брами в вишній храм
І кинули, багром одіті,
Свій блиск і землям і морям;
Коли з небесної країни
Упала добра новина,
А земні низини й вершини
Сповнила радісна луна;

Тоді, коли царі зі Сходу,
Срібло і мірру несучи,
Просили в пастухів проводу
У захист теслі, у ночи;
Коли на радощах Марія
Вколисувала немовля,
А її радощам і мріям
Ще за тісна була земля...

Невже ж ти, Вечере Різдвяний
Ідеш той сам, що і колись?
Витай, витай нам тужно-ждтний!
Глядь! вже зорі зайнялись.
Це над землею світ любови
В рожевім сяєві зійшов:
Під новий мир нові основи
Нехай кладе нова любов!...

Львів, 6. січня 1929.

Коли зявиться перша зірка на небозводі широкої, вкритої сніжним білим рядном, української землі, тоді засядуть міліони її синів до святочної трапези. Засядуть дружньо, по братерськи, в святочному і піднесеному настрою. І щезнуть у той час непорозуміння, втічуть невзгодини, а запанує гармонія і любов.

Поплинуть по всій землі українській традиційні, чаром краси і подихом старезного минулого пройняті згуки коляди.

Радість пронесеться понад нашу землю. Загомонить молодь і заворушиться її життям величня ніч. Одначе слідом за нею помчиться і смуток над нашою землею.

Радість з приводу символічних народин світла, правди і справедливости та їх перемоги над темрявою, неправдою і беззаконієм, а смуток наслідком буденної дійсности, наслідком незгоєних ран минулого Батьківщини, наслідком істнування тисячів таких синів землі нашої, що в біді та нужді, не в силі засісти до трапези своїх предків ні самі ні з дітьми своїми.

Радість і смуток тісно сплетені пролетять в цей вечір і в цю ніч над усею землею українською.

Але нашим обовязком, нашим завданням і наказом прямувати до того, щоби спільними загально-народніми зусиллями як не усунути, то бодай значно ослабити цей смуток, а зробити пануючою і переможною радість у життї всіх без ріжниці синів нашої Батьківщини.

Тільки життєрадісний усміх має в будуччині знаменувати наші обличча, тільки велика життєва снага має проявлятися в усіх наших вчинках.

Спільні зусилля, дружня праця, солідарна боротьба з обставинами — це запорука народин і перемоги нашої ідеї і нашої правди.

Те єднання та любов і згода, що панує в різдвяний вечір в усіх українських родинах, нехай перенесеться на весь український нарід. Нехай його духово стопить в один моноліт, а фізично нехай його скує в одну нерозривну лаву.

Коли це станеться, коли в один такт будемо дихати, відчувати і боротись, напевно дійдемо до перемоги і посіємо радість на всій землі українській і серед усіх її синів.

Ось і наше побажання в цей день.

В. ПАНЕЙКО.

У Різдвяний Вечір.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, Різдвяний Вечір 1928.

I.

„Und manche lieben
Schatten steigen auf.
(„Faust" — „Zueignung")

Вечір під Різдво Христове. Сидите в своїй кімнаті на піддашї, при старій вулиці по лівому, старовинному березі Сени. Ви самі. Ваша дружина не вернеться з праці раніше 10-ої години; ваші діти далеко — один син за океаном, другий сотні кільометрів відси. Далека й рідна країна, і свояки, і други. Сумерк у кімнаті, освітлений тільки столик, при котрому ви сіли. Газова піч тихо шипить — сіє проміння тепла на вузкий простір перед собою, холоднавою залишає всю решту вашої домівки. Приглушений гомін великого города не вгаває обхоплювати вашу голову, ваш слух, усі ваші нерви.

Хочете, чи не хочете, а мусите думати про те, що оце й Різдвяний Вечір у цьому місті, в цій країні, в цілій цій частині Европи. Різдвяний Вечір, значить і настрої з років діточих, значить і спогади снігом присипаних дерев і піль, і тріскучого, сухого морозу, і зиркання за першою зорею, того, що вела царів з Востока, значить, і ялинка, і дарунки, значить, і мати, і найближчі ваші, значить, і далека ваша, колись трохи щасливіша, сьогодні прибита, виснажена і окривавлена Батьківщина ваша...

Що діяти вам у цей вечір?

Вийти на вулицю? На вохку й холодну, безсніжну тутешню зимову вулицю? Може над недалеке побережжя старинної Секвани? Може піти на близький, яких 100 кроків, міст, охрещений Сольферіном у память тієї битви, в якій — по тому боці фронту — бився й ваш покійний батько? Може там бодай дихне на вас трохи настрою різдвяної ночі? Махніть рукою на такі сподіванки: ви вже доволі довго в Парижі, щоб знати, що тутешні навечірні настрої не мають ні крихітки спільної зі спогадами різдвяних настроїв з ваших ранніх років. У нас, там далеко, в різдвяний вечір усе, що живе, стягається до своєї хати й родини — це свято родинне й діточе; вулиці в нас у ті вечері наче вимерлі, ресторани й каварні або заперті або порожні. Щось зовсім інше тут: хто тільки може, тікає зі своєї хати, і таскає за собою свою дружину й своїх другів у яскраво освітлені, клекотом гучних музик виповнені ресторани. Джез, світляна блекота, товсті страви, силкуваний або навіть іноді щирий сміх, і шампани. Тай, під саму північ Святої Ночі — ті танки, при яких старий Анатоль Франс завжди чудувався:

— Нічого собі вони. Дивне тільки, чому їх танцюють стоячки, а не лежачки...

Ви не моралізатор, і не будете плакати на профанацію Різдвяної Ночі, тощо. Одначе й на вулицю не вийдете, і на поріг розбавленого „ревейоном" ресторану ноги вашої не поставите.

Що найбільше, подумаєте собі, що все таки Париж — ще не Франція ціла, і що є там десь, за горами й ріками, стара провінція французька, є Провансія, де в цей мент молоденький хлопчак Фредері Містраль вибігає за село, щоб побачити на видокрузі Трьох Царів до всотела ізучих: де вулиці затихали, де родини по своїх хатах позбиралися, де прадідні звичаї ще панують, де старовинні коляди ще лунають. Але це далеко відси, від цього Вавилона.

— Ви сантиментальничаєте, друже мій, і ви смішні — кажете самі собі в російсько-українському жаргоні. Але й на цю фальшиву автоіронію ви здвигаєте раменами: смішний, то й смішний, і що кому до того?

Лишаєтеся дома? Шипить газ, шиплять обривки споминів. Щоб не піддатись зовсім уже сантиментальщині і щоб не позволити душі розжалобитися до самого краю, ви свідомо силкуєтеся конкретизувати деякі обличча, відрисовувати деякі обстанови й обставини, одним словом, вдихувати дещо життя в ті тіни, які з сумерків памяти до вас виринають.

II.

Знов, як уже нераз, бувало, ви почуваєтеся винуватими перед деякими тінями — другів, знайомих, товаришів, яких доля в своїх химерних викрутасах кидала була на ваш життєвий шлях. Ви жили були з ними, працювали з ними, веселилися, спорили й сварилися, а потім вони, кожний у свій час, відійшли від вас у країну, з якої вороття немає, кожний з них сам-одинокий, і без другів і без товаришів, — а ви не віддали їм, на прощання, навіть тієї дрібної — і як дуже бідної! — прислуги (якщо про „прислугу" тут можна говорити), до якої ви покликані з титулу вашої „професії", професії скриби: ви не начертали чорнилом по білому папері тих кілька бідних посмертних споминів, не кинули в свій час, на свіжу могилу тих кілька блідих квіток, що які вас стати.

Треба їм цього? У величности їх безпристрасного упокою? В їх абсолютній безінтересовности? Ледви.

Майже щодня переходжу Вандомську площу. В самому осередку цієї незрівняної площі стоїть висока, із спижу здобутих на австрійцях армат вилита, незрівняна колюмна незрівняного (який блідий прикметник!) корсиканського Орла. Стоїть він там „собі", той Імператор, славою буцім-то осяяний. А ви проходите мимо і може раз на сто разів згадаєте його. З подивом? Не завсіди. З милосердям? Значно частіше. Згадуючи оповідання Одисея про гостину в підземному царстві, про роздираючу серце жалобу тіни преславного Ахиля, ви й про Наполеона, з гущі свойого анімального буття, свою думку думаєте:

— Що йому з цілої його слави? Що з цієї спижевої колюмни? Коли очі його мертві на чудеса сонячного проміння й неба синього, а вуха глухі на щебетання птиць і лебедіння дитини — що йому з цього стовпа? І з цієї байдужної „слави"?

Коли воно так, то й байдуже Ярославу Весоловському, і Олександрови Борковському, і Володимирови Бачинському, до всього того, що при них нині кажемо, що думаємо, що пишемо. Прислуги ні приємности ми нічим і ніколи вже їм віддати не всилі. Їм від нас нічого не треба. А коли ви почуваєтеся винуватими перед ними, що, мовляв, не докинули ви вашої галузки на їх могилу, то в дійсности винуваті ви не перед ними, а перед самим собою. Ви відмовили собі ілюзії, що ви буцім-то могли дати їм — котрим нічого від вас не треба.

III.

Так воно зложилося, що першого з названих редакційних товаришів скосила смерть у Відні, серед найбільшого нашого безголовя воєнно-еміграційного. Що другий відійшов від нас — навіть не знаємо точно коли, в пору найбільшого жаху людського лихоліття. А щодо третього, Бачинського...

В цей вечір тіни їх виринають перед вами. Ви з вдячністю згадуєте ті приємні, відрадні хвилі, які перебули ви з ними і які ви їм завдячуєте; згадуєте поради й прислуги, які вони вам давали, згадуєте добро, яке вони творили — іноді самою своєю появою, своїм усміхом, своїм добрим гумором, своєю приязною вдачею, своєю веселістю, своїм дотепом, своїм розумом.

Ось вам Весоловський. Ось кілька років щастя: стрічатися кожного дня, при праці, серед редакційної сутолоки і суєти, з тією надзвичайною людиною, користуватися його веселістю, тішитися бистротою його помічень, мати в ньому певного й вірного друга, без підступу і без облести. То була редакція „Діла" в кількох останніх роках перед катастрофою. Ярослав був людина виїмкова в повному значінні цього слова. Дала йому природа доброту серця, співчуючу душу, живу інтелігенцію і безконечний скарб веселощів і сміху. А кілько нас співробітників газети щоденно й незаслужено користувалося всіми тими добрами! То був сонячний промінь у сірощах нашої буденщини, нашої каламарщини, друкарщини, коректорщини і серед дрібноти нашої політиканщини. Не вагайтеся назвати щастям щоденний дарунок такої, як Весоловський, людини. Щастя — не романтична блекота і не пишний „Фаерверк", а хвилина, година, день добре перебуті й весело відчуті; це присутність любої людини, це радісний сміх, це гостро сформований дотеп, це добра книжка — що ще? Ярослав був для своїх товаришів і другів постійним джерелом животворної погоди життєвої, веселощів, сміху. Одним словом: щастя.

А „старий", Борковський! Скільки всі ми йому в редакції завдячували — помочи, поради, влучних осудів! Веселощів навіть. Після кількох днів недовіря, яким старий Директор приймав кожного нового „молодика" в редакції, як швидко ставався він другом, добрим другом усієї редакційної братії! Весоловського він любив найбільше; він молоднів при ньому і бавився з ним і з нами всіми, наче молодий студент. То були вибухи сміху й веселощів — по скінченні „нумеру" в редакції, або у „Фукса", або при читанні пустословних дописів, фразеольогічних статтей, претенсіональних та порожніх промов і заяв посольських. Всю ту духову нищету, яку день кидав на редакційний столик, старий Борковський приймав завсіди спершу трагічно; глупота людська, позерство, претенсіональність і неуцтво виводило щодня з рівноваги старого Директора — старого вольтеріянця (чи то пак „вольнеянця", бо його евангелієм була книжка Вольнея „Руїна", одна з памяток французького вольтеріянства XVIII. віку), пересяклого духом клясичної, греко-римської освіти з її льогікою й мірою. Трагічне обличча, розпучливі жести — пригадуєте собі, редакційні товариші? І пристрасні лекції льогіки, мови, граматики, правопису, стилю, які старий нам давав, нам молодим, розкуйдовченим і зарозумілим! Спершу вони нас ворохобили, але згодом ми навчилися користати з них, і скільки ще, в нашому фаху. Одначе вистарчало, щоб Весоловський кинув якусь веселу фразу в той потік тирад Борковського, і — старий забував усю трагедію. Випогоджувався, і сміявся над усім тим, що — справедливо зрештою — перед хвилиною його ворохобило. Над глупотою, злобою, позою і претенсіональністю людською можна трагічно ломити руки — так розпочинав свою роботу кождого дня Борковський. Але можна над усім тим і сміятися, іржати від сміху — на таке переводив Борковського і нас усіх Ярослав. Це було здоровіше і щасливіше.

Володимир Бачинський часто брав участь у наших тодішних духових — і недухових — пирах. Він цінував високо і любив і Весоловського і Борковського. Він розумів іронію і вмів сміятися. Вмів дати дотепну і влучну репліку, вмів дати практичну пораду, вмів слухати аргументів і їх розуміти, був завсіди готовий помогти другому. Хто знав його тільки з часів від війни до Варшави, той знав тільки тінь Бачинського, а не його самого. Бачинського треба було знати перед війною, в перших роках його секретарства в Народному Комітеті — того тверезого, розумного, мудрого, бистрого й доброго Бачинського, з часу, заки... Не було богато рівних йому кваліфікаціями на ту позицію, яку в галицько-народовецькому говорі називано становищем „провідника народнього". Одначе не судилося — ні йому, ні нам — діждатись з нього державного мужа, на якого він мав такі завдатки. Бачинський — справді трагічна фігура наших останніх десятиліть. Доля його трагічна — не тими моментами, які закінчили життя, а тим викривленням талантів і спроможностей, яке його прибило й роздавило. Гірко стає в устах, коли передумуєте все те. Чи писати ширше про все те? — Чи вже пора на це? — Не думаємо, — Кінчімо.

* * *

Ось яких гостей ми мали Святого вечера 1928 року.

Ось які „любі тіни виринули" того дня з сумерків нашої самітної, зле освітленої кімнатки.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

Заповіт Мазепи.

Андрієві Чайківському у такий день Його життя з поклоном і щирим привітом.

(Вимок з 2-го тому „Полтави".)

Над невеликими резервами союзних військ і над величезним табором військових, старшинських і селянських возів команду тримав гетьман Мазепа. Табор стояв за армією шведською, під лісом. У ньому, крім двох тисяч шведів, здебільшого неспосібних до бою, стояв ще Мручко зі своєю сотнею, полк компанійців і тисяч три запорожців. Чимало їх сиділо в ровах під Полтавою, і в контртраншеях над Ворсклою, богато стояло відділами від Воркслу до Дніпра для забезпечення відвороту, решту приділено до лівого крила Шведів. Гетьман лежав у своїм шатрі тяжко недужий. Ним пікувалася Ганна Обидовська. Мотря працювала в лазаретах, котрі були переповнені недужими, військовими й цивільними. Ті останні — це здебільшого селяни, вірні гетьманові, що перед москалями втікли до союзної армії з жінками, дітьми і з цілим своїм движимим майном. Мущини працювали при сипанню шанців, жінки помагали шити й прати, збирали ягоди, гриби, а то й лободу, бо їсти не було що. Діти бігали на боєвище і ловили теплі ще кулі, щоб було чим набивати кріси.

Вдержати в ладі цей великий і так ріжнородний табор не була легка річ і тут Мотря виявила себе мистцем. Неслухняних карала, зневірених підбадьорювала, немічних кріпила. Її називали „ясною панею". Дійсно, ясніше ставало, куди вона пройшла.

Гетьман недужав. Помітно падав на силах, умлівав. Цілі роки безнастанної, важкої і так дуже відповідальної праці виснажили його. Цей, вічно молодий і все бадьорий чоловік, постарівся нараз.

До фізичної недуги причинилися моральні терпіння. Терпів за край і за народ; за край толочений чужими копитами і за народ неволений і катований ворогами.

Гриз його біль і палив сором. Біль, що не знайшов розуміння у своїх і сором, що так богато тих „своїх" зраджувало й покидало його. Навіть Апостол показав себе другим ніж гетьман гадав. Генеральний суддя Чуйкевич, (батько Івана), генеральний осаул Максимович, лубенський полковник Зеленський, компанійський Кожухівський, сердюцький Покотило, канцелярист Григорович і писар Грецький це все люди, котрим він довірив і котрі спочували його задумам великим. І ось навіть вони зрадили його, як юди христопредателі. Перейшли до царя і понесли з собою військові і політичні тайни, котрі на вирішенню діла чимало заважать. Сором гірш жари палив гетьманські лиця, сором перед шведами і їх королем, перед історією, і перед самим собою. І тимбільше цінив і любив тепер гетьман тих нечисленних старшин, які осталися круг його, тимбільше вдяки почував до Гордієнка і до запорожців. Стільки літ виховував собі і плекав нових, освічених і багатих панів — старшин і ось тепер, коли рішається велике історичне питання, вони відлетіли від нього, а з Січі надлетіла степова сірома, котрої гетьман не доцінював а може й не долюблював. Гореч підсувалася до його серця і затроювала останні дні життя. Саме тоді, як цар обіздив свої полки, у неділю дня 26 червня ст. ст., з гетьманом було так зле, що здавалося, він не дочекає ранку. Болі дошкулювали йому; він то синів, то зеленів, і ані гетьманські, ані королівські медики не могли попасти на лік, котрий би їх хоча трохи усмирив. Аж під вечір недужому стало лекше. Ганна обтирала йому піт, що росою виступив на лобі і гетьман дав рукою знак, щоб Орлик і Войнаровський приступили до нього. Всі інші висунулися з шатра.

„Смеркається. Почислені дні мойого життя", почав гетьман голосом тихим, урваним. „Але діло ще не рішене. Вважайте, щоб не попсували його. Продовжайте, що я почав. У згоді йдіть, у згоді!" повторив голосніше, — бо бачите, до чого незгода веде!"

Кажучи це, притягнув руку Войнаровського до руки Орлика. „За булаву не сперечайтеся. Вона важка. Хто більше сили матиме, хай бере, і хай про те рішає момент, а не жадоба чести, добро народу, не „привата". Як Бог вам дасть довершити діло, котрого я мабуть не довершу, правда нехай вам за провідника стане. Правда і справедливість. Щоб кривда не діялася на Україні нікому. Про чорний народ подбайте. Просвічайте його, бачите, які він жертви тепер приніс, хай і нагороду прийме. Народ хоробрий і талановитий, земля велика, багата і плодюча, будучність перед нами. За неї я Бога всемогущого прошу". І гетьман підвів очі на небо, що великим, синім, дещо затьмареним шатром знімалося над шовковою зеленою опоною гетьманського походного намету. Ліси шуміли, мов молилися разом з тихою молитвою гетьмана. Орлик і Войнаровський пригнули коліна. „Як слушний час прийде," — почав гетьман на ново — „конституцію народові дайте. Ти, Пилипе, маєш готовий проект. А, тепер присягніть мені оба милость, вірность і печаливость ку отчизні украінськой, матці нашой, що о добрі Г. посполитом, о цілости публичной о розширенню її прав і вольностей старания пильне, скільки вам сил, розуму і спосібностей стане, мати будете, — присягніте!"

„Присягаємо!" — відповіли й поцілували хрест. Гетьман руки на їх голови поклав. „А тепер, йдіть кожний до свойого діла і робіть його чесно, пильно, хоробро, за себе і за тих, котрі відцуралися нас!"

— — — — — — — — —

Вийшли.

І. КЕДРИН.

Українці чи галичани?*)

Радянофільство чи москвофільство? — Відродження галицького сепаратизму.

Коли ми не є приклонниками струсеної політики і готові холодно реєструвати та проаналізовувати всі явища громадського життя, однаково приємні нам як і невідрадні, то не можемо заперечити існування у Галичині *т. зв. радянофільства.* Це явище є з психольогічного боку природне на грунті загострення наших відносин з поляками та зрозуміле при політичному примітивізмі нашого громадянства: люди просто оглядаються за поміччю у своєму щораз гіршому положенні і гадають найти її по теорії „противники наших противників є нашими союзниками“. А проте це явище не таке просте: воно теж надзвичайно характеристичне для психіки галичанина, його ментальности і політ. світогляду.

Перш усього треба устійнити дефініцію отого т. зв. радянофільства. Не має воно, ясна річ, нічого спільного з симпатіями для комунізму чи більшовизму. Адже люди, які говорять про потребу „орієнтації на Радянську Україну“, це типічні представники дрібноміщанського світогляду і більшовизм є їм науково незнаний, психольогічно чужий та суспільницько ворожий. Вони не знають та почувають і тому питання про своє відношення до комунізму чи більшовизму навіть не торкають. Вони говорять теж не про більшовизм, тільки про Радянську Україну. Але не мають на увазі ані наддніпрянської території, ані української державности, лише *владу,* яка там існує. Вони орієнтуються на *силу,* яка нині на Наддніпрянщині *панує.* Тому для них є річю цілком другорядною *внутрішня* політика тамошньої влади: політична, національно-культурна, економічна. Тому теж їм по суті байдуже: де осідок цієї влади і який її характер. Очевидно, що існування офіціяльної української правно-адміністративної, ба правнодержавної номенклятури (У. С. Р. Р.) та існування осідку місцевої влади на українській етнографічній території (у Харкові) морально влекшує ситуацію т. зв. радянофілів і дає їм у руки деякі аргументи. Колиб однак конституція СРСР була змінена в напрямку скасування федерованих автономічних країв Союза та переведення старої дореволюційної адміністраційної централізації, отже колиб була скасована нинішня українська радянська номенклятура та не стало окремого харківського уряду, воно *не* вплинуло би на нинішніх галицьких „радянофілів“, на зміну їхньої орієнтації: вони орієнтувалисьби далі на *владу,* на *силу,* існуючу на *сході,* не на силу низів, народніх українських мас, тільки на зверхнього її офіціяльного представника, себто на *уряд,* у даному випадку вже у Москві. ***Нинішнє т. зв. радянофільство у Галичині це лише одна з форм давнього галицького політичного москвофільства.***

Ми робимо велику помилку добачуючи галицьких москвофілів лише в групах „Русского Голоса“ і „Голоса Народа“, робимо теж велику помилку, якщо придаємо цим групам якесь поважне значіння. Ці групи, це твори штучні, проминаючі, залежні виключно від національної політики польської влади чи може лише навіть від її політичної тактики. Так само, як абсурдом було голошення етнічної і культурної єдности галицьких українців і росіян передвоєнними галицькими москвофілами, так само є абсурдом орудування ними сьогодні теорією „Слова Польського“ про ріжноплемінність українців і „русинів“. У моменті тієї абсурдности *кволість* старих москвофілів. Безумовно, вони шкідливі. Вони можуть чимало нам ще напакостити, розтрачуючи напр. майно тих наших установ, які є в їхньому тимчасовому посіданні, і таким робом зупиняючи дещо розвиток нашої матеріяльної і духової культури. Ще більшу шкоду наносять вони нам ослаблюванням збірної нашої енергії, яка мусить витрачуватися на боротьбу і з ними. Але на цьому й кінець. Вони є відокремлені гуртки ренегатів чи політичних спекулянтів, які одначе не мають ніякого впливу ані на нашу практичну політику, ані тим більше на наш політичний світогляд. Назва москвофілів узагалі нині до них не підходить, — це звичайні угодовецькі кліки, які нині є вигіднішi польському урядові від кліки напр. Даниловича, завтра-же можуть бути цим урядом зліквідовані.

Далеко інше значіння, інший характер і інша роля нинішніх наших т. зв. радянофілів. Вони не є національними ренегатами ані політичними спекулянтами (застерігаюся: не говорю про тих, які з „радянофільства“ пробили собі професію та нині є сліпим знаряддям розбивання українського національного фронту в Галичині). Навпаки, — вони є (коли не всі, то в більшости) найщиріші патріоти, але *не українські* патріоти: це *галицькі* патріоти. Виходючи з погляду інтересів *виключно* Галичини — вони орієнтуються на Москву і тому саме вони є правдивими москвофілами, — назвімо їх у противенстві до т. зв. галицьких „кацапів“ — *неомосквофілами.*

Все їхнє значіння і вся небезпека з їх існування у тому, що вони є представниками *галицького сепаратизму.* Найбільше характеристичною рисою їх ментальности є: *оперування категоріями провінціонального* (обласного) *галицького партикуляризму.* Категорії *всеукраїнської* політичної думки для них цілком чужі, незрозумілі. Бо їхня *психіка* не виволилася ще з тенет вузького галицького провінціоналізму.

На тлі тої ментальности і тої психіки галицьких неомосквофілів, які нині виступають під прапором радянофільства, радянофільство, як таке, сходить на другий плян. Другорядне теж значіння має вибір ними надзвичайно кепського тактичного моменту для пропагування т. зв. „зміни відношення до Радянської України“ (заломання українізаційного курсу, кампанія проти деяких членів Всеукр. Академії Наук, акція декого з офіціяльних закордонних радянських представництв проти поміщування статтей чужинецькою пресою на українські теми, розлам в РКП, господарська скрута в цілому СРСР, зокрема марево голоду в УСРР, і т. д.). Нехтування фактичними обективними даними, які рішають про тактику у тому чи іншому моменті, свідчить лише про політичне невироблення наших неомос-

---

*) З деякими поглядами ш. автора, висловленими в тій статті, не вповні погоджуємося, але містимо її з уваги на незвичайно важну тему, яка в ній поружена. — **Ред.**

Д-р ВАСИЛЬ ШУРАТ.

Творець української повісти.

В 150-ті роковини уродження Гр. Квітки.

Цілих двайцять літ мозолився Гр. Квітка Основяненко на користь московського письменства, заки, схиляючись уже до старости, спробував писати по українськи. Московському письменству користи з Квітчиного писання вийшло не багато: як кіт наплакав. Українське письменство дістало від Квітки свої перші повісти: не аби-які повісти, коли вплив їх позначився замітно на цілій низці українських письменників минулого століття, таких, як Шевченко й Куліш, Марко Вовчок і Федькович, Стороженко й Мордовець та й инші. Так і пригадується тут той грецький силач Антей, що свою силу стратив, відриваючись від рідної землі, але, доторкаючись до неї, віднискував знову.

До зрозуміння творчости Квітки добираються критики й історики нашого письменства мало-що не стоїт, таксамо, як і до вияснення поеми Котляревського. Як одному, так і другому відшукується попередників у своєму й чужому письменстві, вишукуєтьcя ранні взірці, які вони наслідували, щоб кінець-кінцем спиниться на признанні: все, що одни і другий могли мати перед очима й наслідувати, є слабше, є нічим у порівнанні з їх власними творами, бо їх сила є в звязку з рідною землею і скарбом її, в звязку з природою української землі й культурою українського народа, в звязку з українською традицією, мовою й піснею, звичаями й обичаями, бажаннями й почуваннями. По вченому називається ту силу льокальним кольоритом побутових картин, індивідуалізацією характерів, актуальністю тем і ще там як, або коротко українізацією, як-що письменник очевидячки покористувався чужим твором. У тому останньому случаю з задоволенням підчеркується наглядні звязки письменника з західною Европою. Тут, мовляв, доказ, що й до нас доносився „запах Парижа“.

І справді, як не москаль Осипов зі своєю травестією „Енеїди“ був учителем Котляревському, що покористувався взірцем німця Блюмавера, а навпаки, так і Квітка міг мати кращі взірці, ніж їх могли дати йому московські письменники. Збагнули це в части вже новіші дослідники творчости Квітки, яких появився цілий ряд у державній Україні: В. Бойко, А. Ніковський, М. Зеров, М. Плевако, А. Шамрай. Збагнули, кажу, в части, бо на справжні взірці кращих писань Квітки досі не вдалося їм попасти. Вони без сумніву повинні знайтися в тім письменстві, що в другій половині XVIII. ст. опанувало не лиш Польщу й Московщину, але й Україну в інтелігентських сферах її. Маю на мислі французьке письменство.

Коли пригадати франкофільство останнього гетьмана України Кирила Розумовського, його звязки з паризьким королівським двором, його приязнь з міністром Франції Шоазелем, його мрію про спровадження на Україну Руссо, чи факт заіменування Д'Алямберта членом петербурської Академії Наук, коли пригадати вкінци, що гетьманський театр у Глухові був французьким театром і взірцем для домових театрів українських панів, які у всему підчинювалися французькій моді, що йшла з гетьманського двору, то годі буде зі сфери тої французької моди виключити письменство Франції. З нього, розуміється, на Україні найпопулярніше могло бути те, що було найпопулярніше й у Франції, отже не так може Лесаж, Прево, Маріво, як пожива ширших кругів французьких читачів — Тенсен, Ріккобоні, і т. п. — справжній „запах Парижа“. Щоб не бути голословним, назву хочби роман пані Ріккобоні: „Історія Ернестини“, на котрій між іншим звертав я увагу вже в 1923. р., читаючи лекції по історії укр. письменства студентам українського університету у Львові. Замітний той роман передовсім тому, що, появившися 1763. р., він діждався небавом кількох видань у перекладах на польське й на московське й удостоїлся того, що Лягарп, домашний учитель царевича-престолонаслідника, називав його „діямантом пані Ріккобоні“ й визначив своєму вихованкові на лектуру, як пізніше московський письменник Плетньов визначував великій княгині Ользі на лектуру Квітчину „Марусю“. Такий популярний і так — з горм — рекламований роман не міг бути незнаний Квітці, коли й полишив виразні сліди на його повістях „Щирій любовц“ й „Козир-дівці“.

Передовсім „Козир-дівка“ Івга — це неначе копія тої Ернестини, що полюбивши маркіза де Клеманжі й урвавши звязки з ним, на першу вістку про увязнення його поспішає до Парижа, щоб його ратувати, як ратувати свойого Левка не вагається Івга. Не брак у обох повістях і схожих епізодів (підслухи); не брак однакових ілюстрацій кривосудія. І моралом обі повісти починаються однаково.

Таксамо виходить порівнання „Щирої любови“ з повістю п. Ріккобоні. Галочка й капітан теж наче скопійовані з Ернестини й маркіза. Їх стріча, їх сентиментальні поведінки при стрічі, їх сходини й пересонови на шляху до подружа (пересуди), скрупули Ернестини, сповідь її перед приятелькою — подібні, як і поняття щирої любови як самопожертвування для коханої особи і розлука.

Повість, яка двічі запліднювала творчість Квітки, мусіла бути йому знана: можливе, що з перекладу московського; не виключене одначе, що в Харкові, де польське письменство мало свойого університетського професора в особі Гулака-Артемовського, звернув хтось Квітці увагу на польський переклад, якого наголовок: *„Кобета, якіх мало“* так і *вокрикається з наголовком „Козир-дівка“.*

Вказавши на очевидну схожість

квофілів, але — знову таки — про їх ідейність: вони кермуються виключно *настроями*, які зроджує льокальна ситуація, у даному раді згадане вгорі погіршання відносин на українських землях у Польщі. Це політичне невироблення неомосквофілів каже їм переплутувати поняття: держава, устрій і влада та ті елементи, які складаються на державу. Знову-ж льокальна настроєвість, як вислів льокального патріотизму, каже їм обминати питання: чи може стати нашим союзником той противник наших противників, який від віків є і нашим національним противником? З галицьким неомосквофільством, як одною із форм галицької сепаратистичної політичної думки, тісно вяжеться стара проблема: Польща чи Росія?. — проблема, яка для українського націоналізму не істнує. Очевидно, що міркування на цю тему вимагають окремого місця.

Однак треба звернути увагу ще на деякі цікаві риси неомосквофільства. Люди, які його голосять („радянофіли") декларують і рекламують себе як найбільш принципові принципіялісти. Неомосквофіли є запереченням гасла „віри у власні сили", яке єдино є підставою *всеукраїнської національної політичної думки*, є підставою не тільки внутрішньо-політичної програми, але й закордонно-політичної концепції. Нинішні неомосквофіли завжди на когось, на якусь зовнішню силу орієнтувалися: то на Габсбургів, то на Петлюру, то на Скоропадського, то на Денікіна, то на більшовиків, лише *ніколи на українську націю*. Їм завжди потрібний якийсь контрагент, забувають лише сердеги, що з контрагента тоді лише користь, коли й самому розпоряджається *рівнорядною силою*. Поки тієї рівнорядної сили в нас нема, можемо мати лише „вуйка", який буде нас на свій лад експльоатувати. Під цим оглядом галицькі неомосквофіли, як вицвіт територіяльного сепаратизму, багато похожі на деякі групи наддніпрянської еміграції. Різниця між ними всетаки та, що коли ці наддніпрянці-польонофіли оперують всетаки категоріями державними, наші галичани-неомосквофіли оперують категоріями *партикулярними*. Категорій *національних* нема в одних ані других...

Варшава, 1. січня 1929 р.

Д-Р ОЛЕКСАНДЕР МАРІТЧАК.

Зперед десяти літ.

При надходячих святах Різдва приходить мені на думку спомин зперед 10 літ, з найкращого періоду нашої історії, який сягає великих хвиль визвольної боротьби західньої вітки українського народу.

В місяці грудні 1918 р. розписав Державний Секретаріят Західної Области Української Народньої Республики (бо так тоді називалась галицька держава) вибори до Української Національної Ради, яка мала зібратись з початком січня 1919 р. у Станиславові. Ті вибори мали доповнити У. Н. Раду, що досі складалася з бувших послів до австрійського парляменту, до галицького сойму та з кількох відпоручників українських партій — новими членами, які мали репрезентувати все наше громадянство. Делегатів до У. Н. Ради вибирали відпоручники політичних, культурних і економічних організацій кожного повіту. На підставі таких виборів я став членом У. Н. Ради з рудецького повіту. Українську Національну Раду скликано на день 1. січня 1919 р. до Станиславова і безпосередньо перед засіданням У. Н. Ради вибралися делегати з найдальше на захід висунених повітів до Станиславова.

В тому часі настрій на фронті був бадьорий і наше військо чекало від У. Н. Ради важних рішень у справах нашої політики і внутрішньої організації. З противної сторони фронту доходили вістки про скріплену організацію польських сил, які в недовгому часі мали прийти до наступу на відтинок нашого фронту між Львовом і Самбором. Наші військові частини бачили в добрій організації запілля одну з найважніщих підстав побіди. З другого боку між військом і громадянством дебатувалась тоді широко справа злуки З. О. УНР з Великою Україною, яка згідно з поширюваними тоді вістками мала прийти з військовою допомогою нашій Армії. При виборі делегатів до У. Н. Ради підношено з великим натиском справу злуки з Великою Україною і делегати одержали навіть виразну інструкцію заступати безумовно справу злуки в У. Н. Раді. З сильною постановою заступати цю справу, виїхали делегати зпід фронту до У. Н. Ради до Станиславова. Дорога у Станиславів була тяжка. Поїзди були неопалені наслідком недостачі вугілля і треба було добре вбиратись, щоби по дорозі не замерзнути, тим більше, що поїзди ставали часто у чистім полі і палачі шукали за деревом, щоб опалити машину. По дорозі присівся до нас гурток делегатів з Дрогобича з послом Вітиком на чолі. Через цілий час дороги настрій панував веселий і на устах усіх була справа злуки з Великою Україною. В Стрию чекали ми на приїзд президента У. Н. Ради д-ра Евгена Петрушевича, який мав прибути з Відня через Лавочнє. По його приїзді подалися ми в дальшу дорогу і по кількагодинній їзді опинились вечером у Станиславові. Там застали ми вже давніших членів У. Н. Ради та майже усіх делегатів з різних закутин нашого краю.

Не місце тут описувати зворушливі хвилі отворення першої сесії поширеної У. Н. Ради. Для тих, що переживали цілою істотою час великого здвигу нашого народу — ті хвилі незабутні. Для нарад У. Н. Ради не було відповідної салі і вона примістилася в кіновій салі великої каміниці на початку вулиці Липової, де за наших часів містився готель „Одеса". Одначе всі ці недостачі не відібрали першому українському парляментові великої поваги і достоїнства. На першій сесії У. Н. Ради одинокою мериторичною точкою порядку нарад була справа злуки з Великою Україною. Більшість членів У. Н. Ради — особливо новоибраних — мали певність, що справа злуки з Великою Україною перейде майже без дискусії, бо за злукою було не тільки військо, але також широкі маси українського громадянства. Тимчасом над цею справою розвинулась широка дискусія, яка виявила доволі сильну розбіжність у поглядах над формою переведення злуки. Більшість бажала злуки без застережень, меншість, зложена переважно зі старших австрійських парляментаристів, боялася сильної хвилі від сходу на хід нашого молодого державного життя і намагалася ще піддержувати кордон між західньою і східньою частиною українського народу.

Не зважаючи на критичні голоси наших старших політиків, справа злуки з Великою Україною перейшла вкінці одноголосно. День 3. січня 1919 р. був днем радости на всій галицькій землі. Після врочистого засідання У. Н. Ради в дні 3. січня 1919 р., на якім остаточно ухвалено закон про злуку, відбулася вечером у місті Станиславові велика парада. Перед будинком, де радила У. Н. Рада зібралася товпа народу і до неї промовив президент д-р Евген Петрушевич та кількох членів У. Н. Ради. По промовах відбулася дефіляда військових частин при звуках національного гимну перед президентом У. Н. Ради. На переді йшли піхотинці, опісля кіннота, а при кінці довгого походу артилерія. Залунали оклики і співи. Одушевлення огорнуло учасників манифестації і очі всіх глянули з надією в майбутність. Закон з 3. січня 1919 р. про злуку виплива з душі народу, який політичною інтуїцією вибрав одиноко правильну лінію нашої національної політики.

Велика була радість між військом на фронті, коли ми привезли вістку про ухвалення закону про злуку. Піднісся настрій, окріпилася віра в побіду нашої справи і в доцільність великих жертв для Батьківщини. В кілька днів по приїзді зі Станиславова польські війська приступили до наступу на рудецькім відтинку. Різдво 1919 р. перебули ми під гарматнім обстрілом і серед пальби скорострілів. В день Маланки 1919 р. військова команда перевела евакуацію Рудок, з яких уряди перевезено до недалеких Конюшок Семенівських. На другий день, себто в день нашого Нового Року рішили ми вернути назад до Рудок і ділити долю з нашим військом. Положення на рудецькім відтинку було дуже поважне. Доходили вістки, що польські стежі вже недалеко міста та що поляки заняли вже Коропуж, положений недалеко Рудок. Надійшла неспокійна ніч. Недалеко півночі почувся в місті гамір. З далека доходив військовий спів і тяжкий гук гарматних возів; у вікна впали блиски смолоскипів. Ми глянули у вікна: ритмом переїзджало військо на конях, а дальше їхали гармати і вїзки спів української пісні. Оклик: „це наші". Перед нами переїхали добре одіті наддніпрянські козаки в теплих кожухах, у козацьких шапках, із блескучими крісами. Одушевлення запанувало між нашим військом по появі наших наддніпрянських братів. Військо і громадянство глядiло на них, як на добрих братів, що не забули брата в біді і прийшли нести йому допомогу.

В недалекий час опісля прийшла дійсність, яка мусіла сповити мрії про краще завтра. Про це одначе іншим разом. Нехай цей гарний спомин не прикриє хмара дальших подій. Бо чия була вина у наших невдачах? Чи тих козаків, що під сильною рукою пішли би сміло у бій, як це бувало за козацьких часів? Здається, що ні. Вина в нас самих, бо не було між нами людей, що вміли6 приказувати і панувати. А панування це також штука.

Львів, початок січня 1929 р.

В. ОСТРОВСЬКИЙ.

Підсумки.

(Від нашого постійного кореспондента.)

Луцьк, 2. січня 1929 р.

Нехай буде мені вільно перший свій допис у новому 1929 році з північно-західних земель присвятити тогорічним підсумкам.

Освітлювання сучасности чи минувшини — то не виключне завдання журналістики. Вищим завданням газетярського, коли так можна висловитися, мистецтва є викривати назріваючі додатні чи відємні здвиги в громадському організмі й ставити діягнози, та заповідження. Часопис лише при цій умові стає кермуючим органом, необхідною приналежністю життя.

Переступаючи ту умовну межу, що зветься кінцем старого й початком нового року, не можна не озирнутися по-за себе й не перевірити зроблених діягноз і заповіджень. Адже від їх правильности чи помилковости залежатиме дальша праця в новому році.

Ставимо перед нашими читачами питання відкрито: чи життя дає якенебудь підтвердження того, що знайшло собі вислів на сторінках „Діла" в минувшому році про здвиги в глибинах наших мас, по наші напрямні лінії і результати робота сторонніх чинників, що хотіли взяти під свій аплив рух нашого збірного життя?

Все те, що було сказане в „Ділі" за час останнього півроку можна звести до таких головних тез: 1) „субєктом життя стає маса, що прямує до будови свого збірного національного життя на поспішно відбудовуваних освітньо-господарських підвалинах; 2) часи політичних словесників і взагалі „політики для політики" — минають, а тому національно-політичний провід народу мусить обняти всі галузі реального життя, 3) всі заходи посторонніх чинників, що хотілиб цей природній рух, коли він буде добре кермований, звести на манівці чи стримати його, — залишаються без бажаних для них наслідків і 4) українці північно-західних земель, що не підуть у ногу з масами, опиняться поза ними.

Стверджено, що ці розкриження дійсности нашого колективу і роблені з них висновки на сторінках „Діла" підхоплювалися не тільки людьми національного табору, але й інших угруповань. Покриваючись з власними спостереженнями поодиноких наших діячів і людей, що близько стоять до мас, вони, оці висновки поволі витворювали певний збірний погляд і пересвідчення.

Пригадаймо собі промови на На-

Квітчиних повістей з повістю пані Ріккобоні, я не відбираю їм тої вартости, яка не в фабулі лежить, ані в ситуаціях, але в наскрізь українських картинах побуту й характерах осіб. Я хочу тільки доказати, що там, *де Квітка вже колись Костомарову видався штучним, він замало визволився з під впливу свойого взірця*. Костомарову не без підстави Галочка із „Щирої любови", промовляючи, видалась такою, як колиб була студенткою університету. Природніший і правдоподібніший міг вийти капітан копіований з маркіза...

Як повість пані Ріккобоні веде нас у круг французьких моральних романів при досліджуванні Квітчиної творчости, так инша повість иншого автора моглаб повести нас у країну тої традиційної повісти, яка заохотила Квітку написати свою „Конотопську відьму" чи „От тобі скарб". Одначе для мене вже важніще буде звернути увагу читача тих повістей Квітки на що инше, а саме на сліди їх громадянської актуальности і то льокалізованої актуальности.

Коли наш митрополит Серапіон вже в XIII. ст. осуджував топлення відьм, а воно в нас ще на початку минулого століття повторялося (в Станиславівськім 1827. р., в Чигиринськім 1833. р.), то сатирично забарвлене Квітчине оповідання про такий сучасний йому факт хиба належить уважати актуальним протестом против панування злочинного пересуду, не таким, правда, гострим, як пізніші протести Короленка з приводу подібних злочинів, а всеж таки замітним. Такоюж самою спробою лікування громадського недуга покажеться й Квітчине оповідання „От тобі скарб", коли пригадається, що віра в закопані запорожські скарби була ще в часах Квітки на Україні сильно поширена й набавляла неодного тяжкої хороби манiяцтва. Не менше актуальне є й Квітчине оповідання „Добре роби, добре буде", написане в звязку з голодом на Україні. Навіть оповідання „Перекотиполе", хоч як літературною може видаватись його тема, а й воно написане на основі факту, про який в часах Квітки доношено офіціяльно самому цареви в рапорті губернатора Прозоровського. В виду того всего мені трудно погодитися з гадкою Ніковського, будьто би Квітчин „Салдатський патрет" був собі тільки якоюсь „шкільною вправою" письменника.

При пильнішім розгляненні творчости Квітки, на яке вона жде вже близько сто літ і на яке хіба заслугує в 150-ті роковини уродження письменника, ми повинні прийти до переконання, що сила його таланту мала своє джерело не тільки в українській мові, українськім світогляді й кольориті, але також у близькім контакті з модерною чужою, західно-европейською літературою, як і з актуальними питаннями України. Те й вяже Квітку тісно з Котляревським.

У Львові, 1. січня 1928.

родньому Зїзді у Львові. Майже в усіх них звучали ноти, анальогічні з тим, що висловлювалося в „Ділі". Напрям: злиття національно-політичної роботи з буденним реальним життям мас — став на тому Зїзді домінуючим. Низи, таким чином, ствердили, що проголошені на цих шпальтах думки й гасла відповідають настроям і тенденціям мас.

Щодо згаданих вище сторонніх заходів, то, як заповідалося в „Ділі", вони на північно-західних землях банкрутують. Маси простягають руки до людей праці, але лише тих, що будуючи руками нове господарське життя, обома ногами стоять на національному ґрунті, а другого — на чужому, залишилися вже в цій смішній і незручній позі поза українським колективом. Є факти, які доказують, що зазначені вище думки, висловлювані в „Ділі", остільки засвоювалися поодинокими особами, що буквально повторювалися в розмовах, а навіть і промовах на місцях.

Все це дає певні підстави думати, що ми входимо в новий рік з узгідненим поглядом на методи й засоби нашої національної будівничої праці.

В цьому-ж році наша громадська думка мусить якнайглибше вирізати вістрям друкованого слова внутрішнє переконання: що лише **повна наша культурна й економічна відрубність і самостійність** є тою гідною й необхідною формою, в якій ми можемо жити, рости й розвиватися.

Це переконання особливо є необхідним на північно-західніх землях, де нараховується чимало інтелігентів, що пробують, як сказано вище, одною ногою стояти на свому березі, а другою — на чужому.

Небезпечна поза!

о. Д-р Г. КОСТЕЛЬНИК.

Наша церковна мова.

Стара Русь мабуть не мала більше такого щастя, як тоді, коли приймила християнську віру з Византії із **славянською** церковною мовою. Без сумніву була це мова св. Кирила й Методія, а не якийсь із тодішніх діялектів Руси, одначе й це певне, що мова св. Кирила й Методія не стояла дальше від тодішних діялектів Руси, як власне ці діялекти один від одного. Значить, що стара Русь могла бачити в своїй церковній мові „свою" мову й уважати її за свою **літературну** мову. Воно дійсно так і було. І ось християнська церква з величнім грецьким обрядом, який каже всім вірним брати визначну участь в богослужебних відправах, тай із зрозумілою, „своєю", мовою стала тим чинником, котрий без сумніву більше й успішніше, як державна власть, ріжні славянські племена старої Руси стоплював в один церковно-національний организм. Цей процес пішов далеко поза межі володарів Руси, й спинився на заході аж там, де стрінувся із славянськими племенами, які вже були християнськими з латин. обрядом.

Велика це сила, коли **форма культури й природа „пайдуться"**, коли форма культури схожа з формою природи. В тих століттях (XI. і XII.), коли на заході Европи панувала схолястична латина, чужа природі **нероманських і навіть романських** народів, на Руси панувала „своя мова". Не дивно, що в тих століттях на порівнюючих скрижалах европейських національних літератур бачимо в західних европейських народів самі пусті місця, а в східних славянських народів, що мали „свою" церковну, отже й літературну, мову, бачимо епохальні твори (в нас „Слово о полку Ігоревім", „Руська Правда", літописи...).

Але щастя буває з часом нещастям. Так сталось і з нашою церковною мовою. Тай то не тільки для нас (наслідників старої Руси), але й для сербів. Відродження й реформація — з одного свойого боку — були на заході Европи реакцією проти штучної культурної форми, й спричинили **зворот до природи.** Західні европейські народи покинули чужу собі латину й **видвигнули** свою народню мову (один із своїх діялектів) на педесталь літературної мови.

Це їм легко прийшло, бо латина дуже ріжнилася від їхньої народньої мови. І тут форма культури стрінулася з природою, отже культура-література стала цвісти, як не бувало. Досить буде згадати, що Польща, яка в порівнянні з Русю до XVI. ст. була „безязика" (зн. без літератури), небавом так випередила Русь, що власне це стало трагедією Руси під Польщею. **Вся освічена Русь стала говорити й писати по польськи, Польща стала духово вищою,** й тут властивий корінь того нашого найтяжчого лиха, що шляхта й міщанство відпали від Руси — щоби іншого й не згадувати.

Церковна мова стала для Руси „каменем преткновенія". Русь не могла достроїтися до нового, **природного,** курсу европейського культурного життя. Де інші народи ставили свою живу природу, там Русь ставила свою історію, традицію, думаючи, що це все одно... Русь не могла визволитися від тої думки, що **„ми вже маємо свою літературну мову** — ще від Володимира Великого". В дійсности жива наша народня мова з бігом віків сильно віддалилася від церковної (як пр. італійська від латинської), й стала чужою культурною формою для природи нашого народу. Цілі три століття (XVI., XVII. і XVIII.) Русь „проспала", не бачучи, а властиво: не признаючи цього факту. А потім настала довга й тяжка боротьба, щоби народню українську мову піднести на педесталь літературної мови. Цілі три століття стратили ми в порівнянні із західними сусідами!

Так само було це в сербів. В XIX. ст. державна влада прогнала була з Сербії Вука Караджича, батька сербської літератури, за те, що посмів писати народньою, „воларською", мовою й підносити її до гідности літературної мови... Яка іронія!

Серби вже від другої половини XIX. ст. цілком визволилися від самовбийчих упереджень, що випливали з їхньої церковної мови. Їх політичні обставини були пригожі для тієї еманципації. А ми?... Ми і досі тягнемо пута на своїх ногах. Вправді ці пута вже розірвані, одначе ми ще цілком їх не позбулися, і як тільки поступимо кроком вперід, то чуємо їх брязкіт за собою... Нинішне „кацапство" в нашому народі це остання фаза тої струї, яка в історії боролася проти нашої народньої мови, як літературної. Не змогли ми й досі національно сконсолідуватися **в цілости,** бо наші політичні обставини, замісць помагати консолідації, розбивають її. Не маємо своєї держави, а з заходу й з півночі маємо могучих сусідів, котрі й досі не покинули думки й старань, щоби нас засимілювати з собою. **Наше національне відродження ще не закінчене.**

Як дійти до бажаного закінчення?

Деяким піддає інстинкт, а може й розуміння справи: **зукраїнізувати нашу церковну мову!** Старославянську церковну мову заступити українською! А інші соблазняються і — як уміють — відгрожуються. Щож на речі? **Sine ira et studio.**

Два мотиви пруть до того, щоби чужу, незрозумілу церковну мову заступити зрозумілою, народньою: мотив **релігійний і національний.** Молитва повинна бути зрозумілою; отже церковна мова, мова молитов, повинна бути зрозумілою для вірних, значить народньою. Це льогіка релігійного мотиву. Але оборонці мертвої літургічної мови наводять численні рації, котрі промовляють за мертвою літургічною мовою (йде тут передовсім про латинську мову): що таким способом краще забезпечена єдність церкви, авторитет священика, авторитет церкви — тощо. І не можна не признати, щоб ці рації не були слушними. Одначе в дійсности їх вартість щойно **другорядна** — так, як взагалі вартість авторитету є щойно другорядною. Першорядну вартість має безпосередньо пізнана правда, а правда „звинена" в авторитеті, має щойно другорядну вартість.

Християнська віра і психольогічно й історично заявляється за зрозумілою літургічною мовою. Такий могучий теольог, як ап. Павло, каже: „Дякую моєму Богові, що я лінше вас усіх говорю язиками. **Але в церкві волію пять слів сказати моїм розумом, щоби й других навчити, як десять тисяч слів незрозумілою мовою"** (1. Кор. 14, 18—19).

В перших віках саме ця засада була міродайною в усіх християнських церквах. В Римі десь у III. або IV. ст. усунули грецьку мову з церкви, а ввели свою, латинську — без усякого сумніву з того приводу, що грецька мова вже стала незрозумілою для римлян. Мертва літургічна мова це вислід **тяглости історії,** більше нічого. Не тільки в християн, але й в магометан, буддистів... Спеціяльнож щодо латинської літургічної мови, то навіть цілий обряд римо-католицької церкви достосувався до того факту: відправи стали **тихими,** бо нарід не міг брати в них участи, й взагалі замісць „слова", на чільне місце в обряді вибилися „матеріяльні символи". Тому це й не легка, а просто лячна, річ, щоби в римській церкві вводити живі національні мови як літургічні. Треба би кольосальну одноцільну будову, історичне надбання, розбирати й наново перескладувати — тихі відправи наново переробити на голосні...

А всеж таки між римо-католиками раз-у-раз підносяться голоси (зпоміж священиків), щоби народню мову зробити літургічною. Одні притім керуються релігійним мотивом, інші національним. І власне сильніші, нагальніші відрухи там, де національний мотив рішаючий. Малі, непевні себе народи, як чехи, хорвати, хочуть також через церкву забезпечити свою національність, і домагаються своєї народньої літургічної мови.

І в українському народі саме національний мотив тут рішаючий. Наша літургічна мова ще сяк-так зрозуміла для народу, але вона — „ми — не ми".

З таких причин і цілей бореться український нарід за свою національну школу точно з тих самих причин і цілей він уже став боротися (на Великій Україні, на Волині) **за свою народню мову в церкві.** Церква це також школа — свята школа, божа школа, яка виховує нарід ще глибше, ніж світська школа, **імпрегнує йому свій характер.**

Церква з українською літургічною мовою забезпечувала би, як не можна сильніше, українську національність. Наша на-

ГАЛАКТІОН ЧІПКА.

Тайна Різдвяної Ночі.

Морозна ніч нависла над селом. Місячний серп блестів холодною сталею на тлі зоряного килиму. Десь-не-десь пробігла заблукана хмарка, як клапоть спізненого снігу.

Тиша довкола...

Останні згуки коляди всякли в сипкий сніг, останній каганець прижмурив око.

Село заснуло на часок, чекаючи великого свята.

Різдвяна ніч нависла над селом...

О, Різдвяна ноче на селі! Ноче незглибимих тайн і дивних чарів! Ніколи не затрешся ти в памяти того, хто хоч раз пережив тебе, чистий серцем і щасливий душею! А вже напевно не забуде тебе той, кому вдалося серед замерзлої тиші північі почути людську розмову німих звірів. Лиш раз у рік, у свято Різдва говорять вони, лиш раз на століття почує хтось зі смертних їхню балачку...

— — — — — — —

На краю села стояло собі господарство. А в тому господарстві був будинок, великий і просторий, в якому містилися і стайня і хлів, і курник, і кучка. У стайні кінь і осел, у хліві воли та корови, у курнику домашня птиця, а в кучі — як звичайно — свині.

А як прийшла різдвяна північ, то все те звіряче братство розбалакалось, зовсім такою мовою і таким способом, як ми.

Перший забрав слово пан Лисий, кінь поважний і статочний:

— Ех! Щербата наша доля, панове товариші, — зітхнув на цілу стайню. — Не могли ми породитись людьми?! От я наприклад! Зі своїми ногами... Листонос був би з мене аж гей... А в найгіршім разі „експресом" на Академічній вулиці...

— А я — хитнула головою гніда, молода кляч — чи не могла бути прімабалеріною в якімсь театрі.

— Хіба в якімсь! — всміхнувся Ідко осел. — Далі поза Львів ви зі своїми ніжками не виїхалиб.

— Чому не виїхалаб?! — обрушилася кляч.

— Бо маєте жиляки на лівій лидці.

— Овва! Ґумові панчохи на все порадять!

— Хе-хе-хе! — зареготалась гуска. — Смішно, далебі смішно. Що вам, пані, такі дурниці в голові. Я, якби була людиною, то зі своїм загально знаним розумом і тактом моглаб далеко зайти.

— Рація! — притакнув віл. — Неодна гуска і політику веде і тон падає і гроші збиває... А чому?! Ніби вона мудріша від нашої пані Ґеґайлової? Ні! Тільки, що людську подобу має.

— Так-так, так-так! — признали гуртом качки. — Качка, гуска — менш-більш те саме.

— Ет, не люблю тієї еманципації! — обізвалася корова. — Пощо пхатися в не своє діло. Політика, преса, уряди — мужеська річ.

— Зовсім справедливо — признав осел. — Політика, преса, уряди — це наша річ.

— Певно що так — продовжала корова. — Я, колиб стала людиною, то хотілаб вийти добре замуж, не займалась би кухнею, не цируvалаб скарпиток, до дітей тримала би мамку, а сама тільки до кіна, до театру, до цукорні...

— Філістерство! — скривилась гуска.

— Все одно, але признаєте, що таке життя ще найбільше приманчиве.

— А я думаю, — вмішався кінь — що ви дуже швидко збільшилиб свої аспірації. Маючи чоловіка з титулом, моглиб грати першу скрипку в кожній ділянці життя.

— Може, не перечу. Але ручу вам, що не в тім напрямі, як пані Ґеґайло. Я зі своєю красою моглаб..

— Хе-хе-хе! — засміялася гуска. — Не забувайте, пані, що ваша лінія нині зовсім не в моді. Тепер наші виміри нікому не заімпонувалиб.

— Чому?! — спротивився віл. — **De gustibus... nihil. nisi bene! Я наприклад...**

— Позвольте, що вам перерву — вмішався осел. — Час минає, а ми затіяли дискусію, яка ні до чого не доведе. Прошу панства говорити тільки про те, як хто себе почуває і чим хотів би бути.

— Вибачте — заговорив пес. — Я в справі формальній. На якій підставі, ви, пане осел, узурпуєте собі право предсідника нинішнього засідання?

— Зовсім природно. По перше я між вами один з розумніших, по друге осли дуже часто проводять усякими засіданнями. Отже справа вирішена. Хто записується до голосу?

— Я!

— Прошу, пане віл.

— Думаю, що я повинен був уродитись людиною. Ярмо тягнув би сяк чи так, але напевно поміг би Україні.

— Смішне! — махнув вухом осел. — Що Україні з волів? Думки! Думки їй треба.

— Так-так! Але якби Україна ма-

родня мова для простолюдая стала би „святою", й не мали би доступу до нього мікні струї й агітації, що — мовляв — „ми — не ми". Наш найбільший, найприкріший національний болек тим був би раз на завсіди вилічений.

Противники живої літургічної мови доказують, що це було би велике нещастя... Жива мова безупинно змінється, в ріжних краях панує ріжний виговір, отже напр. слово „дяк" могло би переходити всякі фази виговору аж до неприличности: дьяк — гяк — бяк...(!), а через те в церкві був би вічний хаос, зрвали би ми злучність з іншими, східного обряду славянськими народами, навіть деякі частини нашого народу (лемки, Закарпаття, бачвансі) відцурались би від нас... Все те правда, одначе тільки релятивні. Щодо першої „правди", то вона й нині дійсна, тільки що всюди достосовуються до неї, й вона не разить. Славянсько-церковна мова в кожному виданні церковних книг змінна (зміненя) і виговір всюди інакший (інакший у москалів, у нас, в бачванців, у сербів...). А подекуди навіть граматику треба ломити, щоби не вийшов скандал. Так напр. бачванські українці не сміють прочитати „і крещахуся всі во Йордані ріці от него" (Марк. 1, 5), але мусять вимовляти „в рікі", бо інакше вийшов би скандал (ріц — невимовна задня часть тіла). Не інакше воно булоб, якби церковною мовою була жива українська мова. Замісць **віл, грім**... бачванець мусів би читати **вол, грем...**, як англієць читає **енджелюс (angelus)**, італієць: **анджелюс**, француз: **анжелюс...**

Резигнація з єдности славянської літургії може бути болюча, алеж український нарід зрезигнував з назви „Русь" (може й занадто радикально, одначе національні почування мають свою невмолиму льогіку), а оця резигнація без порівнання більше його коштувала. Квестія національної дозрілости це нині **„бути або не бути"**, й тому на цей вівтар ідуть всякі жертви — до останніх можливостей.

Є тільки одна дійсна трудність: **перехід від славянської церковної мови до української. Цеж революція!** А революція — знаємо, що це значить. **Нинішні наші політичні обставини ніяк не дозволяють нам на таку затяжну боротьбу, бо могли би ми більше стратити, як зискати.** Нехай справа дозріває там, де революція й без того є: на Вел. Україні.

Є **речі, що їх можна передбачити**. Я вірю, що прийде час, **коли ми в Галичині** будемо змушені українську мову зробити літургічною, щоб достроєнням до окружения **ратувати себе**, як наші консисторії, що не годились на фонетику (церковні чинники **завсіди більше консервативні!**), з вибухом світової війни без ускої дискусії прийняли фонетику. Коли новий курс життя переростає позиції традиції, тоді стає самозрозумілий і конечний.

Український Народе!

Як що-року перед Різдвом Христовим, так і цього року витає Тебе, Український Народе, „Рідна Школа" з колядою:

Бог Предвічний народився!

Надходить велика хвиля, коли понад українськими тихими полями й лісами, снігом та тугою окутаними, морозом та жалем скованими, засяє рокове світло Різдвяної Зорі.

Нехай її проміння, що продруться крізь вечірні сумерки, розбудять живу думку про невмирущість народньої душі.

Нехай вдарять вони ясною загравою по вікнах кожної української хати.

Нехай огріють душу, втомлену сумнівами.

Нехай запалять невгасимий огонь віри в серці кожного українця й поведуть його думки та його тугу понад дорогі могили та білі хрести у ту вимріяну країну народнього ідеалу і скажуть йому:

„Рідна Школа, в якій виховується українська молодь, жде на поміч, кличе на трівогу, — вижидає щорічної коляди"!

Свято Різдва — це свято обновлення. А хто зможе краще обновити народ, придбати йому гарнішу майбутність, як не молодь, та надія, той цвіт нашого народу?

Таку молодь, таких майбутніх трудівників народові образує й виплекує „Рідна Школа".

На Різдво небеса й земля радуються, небеса Божою славою, а люди доброю волею і щедрим серцем. А хтож має щедріше серце для свойого молодого покоління, як не Ти, Український Народе?

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ":

ІЛЛЯ КОКОРУДЗ, голова, *ТЕОДОР МАРТИНЕЦЬ*, секретар.

ЧЛЕНИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ:

Бубела Сень, о. Сов. Гриник Василь, Д-р Залужний Осип, Зелений Андрій, о. прал. Куницький Леонтій, Кузьмович Володимир, о. Сов. Д-р Лятишевський Іван, Мартинюк Григорій, Огродник Микола, Пахмурський Степан, Раковська Софія, Д-р Савчак Юлій, Стругинський Михайло, Терлецький Омелян, Хруцький Сергій, Целевич Володимир, Яворський Михайло.

ІВ. НІМЧУК.

З минулих літ.

Українська й польська політика в старій Австрії.

В минулому році появился у Відні люксусово видана книжка бувшого президента австрійського парляменту д-ра Юлія Сильвестра про останні дні парляменту австрійської монархії і його визначніших діячів*). Книжка заслугує на увагу й українського громадянства, якого представники засідали в тому парляменті й боронили інтересів нашого народу напротязі кількадесять літ.

Поминаємо все те, що сказано в книжці про парламент старої Австрії, його діячів і його праці, поминаємо опис останніх його днів, поминаємо й дуже цікавий розділ про цісаря і його дорадників, а спинимося на розділі „Партії і їх провідники", в якому подана м. ін. коротка, але влучна характеристика парляментарного представництва україн. народу. Ця характеристика такої компетентної, безсторонної людини, як д-р Сильвестер, займий раз опрокидує писання всяких польських публіцистів про те, що Австрія нібито форитувала українців проти поляків і висувала їх при кожній нагоді проти польських представників, які виступали, мовляв, з домаганнями в користь цілої Галичини і всього її населення.

Зрештою нехай говорить автор.

„Українські посли були в якнайгострішій ворожнечі до поляків, а правительство атакували тільки тому, бо **поляки були правительственною партією, наслідком чого правительство піддержувало польське панування в Галичині.** Всі українські обвинувачення й атаки були спрямовані менше проти загальних відносин, а більше **звертались проти верховодства поляків в Галичині. Не було майже одного дня, в якому українці не жалувалисяб на польські затії.** Їх називано також часами „тирольцями сходу", одначе вони всеж таки гравітували до українців російської держави, щоб увільнитися від польського панування; на всякий випадок вони не були русофілами і ставилися крайне ворожо до обох русофілів (Маркова й Кириловича — Прим. І. Н.), які гравітували до Москви і з якими приходило часами навіть до бійок. Провід над українцями мав віцепрезидент Юліян **Романчук** і посол д-р Кость **Левицький**, оба дуже спокійні і розважні політики, що проголошували ухвалені постанови іменем свого Союзу. Визначну участь в українських змаганнях брали також посли д-р **Окуневський** і д-ра **Олесницький**. Провід над буковинськими українцями (в ориг.: русинами) мав Микола **Василько**, дуже талановитий і досвідчений політик. „Українська Парляментарна Репрезентація" ділилася спочатку на кілька клюбів, а саме на „Український Клюб", до якого належала більшість послів, на „Буковинський Український Клюб" і на „Український Радикальний Клюб". Побіч тих союзів були в „Ческім Нац. Клюбі" також посли **Курилович** і **Марков**, що як русофіли прилучилися до чехів". (Стор. 30—31).

Чи треба кращої, вірнішої характеристики на означення нашого положення в Австрії, на змалювання політики нашого парляментарного заступництва? Чи чужинець міг узагалі підхопити краще всю суть нашого трагічного положення в старій Австрії, коли то нам приходилося змагатись на два фронти одночасно: проти польської гегемонії в краю і проти піддержуваного царською Росією і ріжними польськими чинниками русофільства в наших власних оидах?

В іншому розділі, оповідаючи про порядок, в якому посли ріжних народів монархії сиділи у парляментарній салі, д-р Сильвестер спиняється знову на представництві українського народу, підчеркуючи, що хоч наш нарід у великій більшости селянський, то висилав до парляменту переважно духово визначних інтелектуалістів (стор. 39). В тому самому розділі каже він дальше знову про боротьбу й ненависть українців проти поляків, яких перші уважали своїми гнобителями. „Українці — пише д-р Сильвестер — вели опозицію проти уряду, бо він піддержував у Галичині поляків". Коротко і ясно.

При характеристиці поляків зазначує автор з притиском, що вони вели в Австрії завсіди реальну політику в повному значінні того слова. Поляки йшли постійно з урядом, тому були все надійною і певною правительственною партією. Їх провідники (Біліньский, що був міністром кілька разів, Абрагамович, Дзедушицький, Любомірський і ін.) мали довіря в найвищих кругах, а такий прим. Біліньский був любимцем корони. Не диво, що така політика приносила полякам великі користи, що вони зростали і скріплялися — коштом українського народу.

Можнаб іще навести неодно цікаве місце, подати неодну характеристичну подробицю з книжки д-ра Сильвестра, хоч він не намагався зовсім бути сензаційним. Але й того, що ми подали, думаємо, досить для характеристики нашого незавидного положення в Галичині під австрійсько-польським пануванням.

*) *Dr. Julius Sylvester*: **Vom toten Parlament und seinen letzten Trägern. Wien 1928. Verlag von Adolf Holzhausens Nachfolger Universitätsbuchdrucker.**

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Окрушки.

Нема малих і великих ідей; є малі або великі люди, які висловлюючи себе словом або ділом роблять ідеї малими або великими.

•

Найбільша програна в дискусії — мент, коли нам стає соромно, що ми виграли.

•

Дві великі людські пристрасти: — перемагати пристраси в собі і розбуджувати їх в інших

•

Легше признаємось до дурнів, коли вони нас боронять, ніж признаємо розумних, коли вони проти нас виступають.

•

Вважати когось розумним і чесним, тому, що він „наш", замісць уважати його „нашим" тому, що він розумний і чесний — ось спільний головний принціп усіх партійників.

•

Зуб часу вчить нас дивної мудрости: треба спершу зїсти на чомусь свої зуби, щоби вміти кусати.

•

Свято — день, коли метимося на шлункy за те, що в будень мусимо на нього працювати.

•

Правди, мов жінки: молоді мають перевагу над старими, тому, що мають більше даних подобатись.

•

Заздрощі наскрізь жіноча зброя, супроти якої ми безсильні. Коли ми даємо жінці привід до заздрощів, вона питає нас, чи вона вже нічого не варта; коли-ж ми не даємо їй до них приводу, вона відповідає, що ми вже нічого не варті.

•

Маємо нині два найбільше поширені способи відмолодження: любов спорту і спорт любови. Небезпека першого — працювати на рекорд, другого — на акорд.

Добро „Просвіти" — це добро цілого народу, а зокрема кожного з нас.

та була менше ослів, а більше волів, то булаб напевно ліпше вийшла.

— Що ви, пане добродію, дурниці говорите! Чи ви може заперечите, що якби я став людиною, то не грав би важної ролі?

— Не перечу.

— Бачите! Ручу вам, що і бесідник з мене був би, і фінансіст, і політик і що хочете.

— Чому?

— Тому, що — поминувши розум — я є впертий і відважний. А на Україні, як хтось на щось наважиться, то докопиться того, хіба що вмре передтим. Наприклад: письменник забажає бути політиком — буде, кооператор схоче бути поетом — буде, поет директором банку — буде, купець професором мистецтва — буде.

— А я — обізвався пес — хотів би бути урядником. Моя вірність певно далаб мені і становище і гроші.

— Але додайте — сказав кінь — урядником чужої інституції. Нема вірніших урядників, як українці в чужих інституціях. Буває нераз у своїй інституції — перший крикун, вічно невдоволений, а піде до чужої — як не той.

Осел рішучо задзвонив вудилом.

— Пане Кінь! Прошу не обзиватися без дозволу. Мої панове! Хто ще не забирав голосу?

— Когут! — крикнула гуска.

— І свиня! — додав пес.

— Пане Когут! Чим би ви хотіли бути?

Когут глянув по заповнених баштах, усміхнувся і сказав:

— Я не бажаю собі ліпшої професії.

— А ви, пані? — звернувся осел до свині.

Свиня підняла своє цікаве лице в гору і відповіла повагом:

— Колиб навіть я приняла людську подобу, то хотілаб остати далі свинею. Таким людям найліпше на світі. Мають добробут, пошану і вдоволення.

— — — — — — —

Нечутною ходою вийшла північ зі села. Час дивної тайни минувся, проминув.

Мов ножем утята, стихла розмова звірів у господарстві, що стояло на краю села.

А над селом ще ліпше розсілася морозна тиха ніч, вбрана в зоряний хитон і з місячним серпом на холоднім чолі.

Десь-не десь тільки пробігла заблукана хмарка, як клапоть запізненого снігу.

ІНЖ. АНДРІЙ ПАЛІЙ.

За розбудову краю.

Ще в справі американських кредитів.

Від якогось часу поширюється серед нашого громадянства думка про те, щоби звернутись до американських братів у справі добуття кредитів для підсилення економічного життя краю в Америці. Думка наскрізь здорова. Замісць дотеперішніх беззворотних, і так невистарчаючих датків для краю на всякі цілі мимаб прийти сильна кредитова поміч з Америки, а край, розбудувавшись, подбав би вже в свою чергу про відповідне вивінування своїх культурно-освітних установ.

Належну увагу цьому питанню присвятило теж „Діло" в кількох своїх статтях. Здавалося, що по тих статтях на таку актуальну тему заберуть слово відповідальні чинники нашого економічного життя та приймайнеше займуть таке або інакше становище, якщо не пороблять уже конкретних заходів у цій справі. До цеї пори, на жаль, мені про це нічого не відомо.

Натомісць дуже відрадним явищем є те, що деякі американські земляки виявляють, як пише „Діло", вже готовість прийти з кредитовою допомогою нашому господарському життю. Покищо нема там теж ясних предложень, як це здійснити (філядельфійська „Америка" радить загально вкладати ощадности до українських банків у краю). Від цеї неорганізованої акції нам великих надій собі не робити, ані переворот в нашому господарському житті не надіятись.

Першим кроком до переведення дотеперішніх думок у діло вважаю конкретну пропозицію п. К. Лисюка з Ню Йорку, яку він представив у своїм листі („Діло" з 20. вересня м. р.). Предложення його тим цінніші, що він не являється тут, як це звичайно у нас буває, лиш дорадником, але активним учасником, бо, як сам пише, переговорив уже справу з місцевими земляками й амеканцями та виявляє готовість приступити до реалізації діла. П. Лисюк пропонує основати з тією метою спілку. Мені тільки ще не зовсім ясно, як п. Л. собі уявляє цю спілку з 4—5 заможних і впливових українців і 4—5 богатих американців та де мав би бути осідок тої спілки.

Можливо, що це є однозгідне з моїм поглядом на цю справу: В Галичині основується, скажім, українсько-американський банк (з виразним призначенням працювати для розбудови краю), до якого приступилиб теж як учасники деякі заможніші галицькі українці. Знаю особисто заможніших українців, що виявили в цім напрямі заінтересування й охоту до участи. Провід цього банку спочивав би в руках американських земляків через довірені їм особи, з тим, що й місцеві чинники найшли би пропорціональне заступництво в банку в міру вкладу їх капіталів. Таким чином здійсненоб першу передумову довіря до банку, а саме провід у руках тих, що зложили гроші.

В економічному житті за мало мати лиш довіря до проводу. Власник капіталу питається ще, хто є його довжником, на які цілі він позичений гріш обертає і чи той довжник є в силі своєчасно довг віддати. Це є основною передумовою і слушним правом кожного вірителя. І чому ж не мали би з того приводу бути сумніви й побоювання у нашого брата, який з тяжким трудом зложив собі деякий гріш і хоче за нього бути певним, а рівночасно без шкоди послужити рідній справі? Обовязком отже краю, дати основне пояснення, до яких цілей потрібні кредити та яка їх забезпека, коли в наших заходах не хочемо потерпіти невдачі.

На цьому місці представлю тільки одну ділянку нашого господарського життя, в якій працюю, а інші залишу заінтересованим чинникам, які це краще зроблять за мене. Маю на думці розвиток і потреби кооперативного молочарства в краю.

Молочарський промисел є саме тою ділянкою нашого хліборобства, що при належнім його зорганізуванні та вивінуванні має дуже добрі природні умови розвитку та забезпечує поліпшення долі передовсім малоземельного хліборобства. Не буду тут наводити доказів на те, що деякі хліборобські держави побудували свій добробут саме на звіринній продукції, а зокрема на молочарстві. З нових повоєнних держав велику увагу молочарству присвячують т. зв. прибалтійські держави, а саме Латвія, Естонія і Литва. Уряди дають там молочарству державну і кредитову опіку, а висліди короткої, вже повоєнної, праці є там такі, що кожна з цих держав зокрема експортує більше масла, як ціла Польща. Вистане згадати, що експорт масла з Естонії приносить їй 45 проц. усіх державних приходів.

Для ілюстрації конечности довгоречинцевих кредитів при розбудові молочарства наведу кілька статистичних даних про те, як уряди згаданих держав поставились до потреб хліборобського промислу та які користи має там вже сьогодня не тільки селянин, але і його держава.

Латвія*) уділює довгоречинцеві кредити на будову мурованих молочарень від 20—25.000 латів (5 латів — 1 амер. доляр), себто кругло по 5.000 долярів на 25 років сплати. На будову деревляних молочарських будинків видається там кредити від 2—3.000 латів на 12 і пів років сплати. В обох випадках річний відсоток за уділений кредит виносить 7 проц.

Таким чином Рільничий Банк Латвії уділив на молочарство отсі кредити:

в р. 1922	20.000	латів
„ „ 1923	500.000	„
„ „ 1924	1,000.000	„
„ „ 1925	1,000.000	„

Вислід цього був такий, що коли

	було молочарень	експортовано масла
в р. 1922	85	642.378 кг.
то в р. 1923	330	1,881.115 „
„ „ 1924	395	2.010.422 „
„ „ 1925	444	4,381.221 „
„ „ 1926	529	10,134.712 „
„ „ 1927	690	10,770.712 „

В **Естонії** почало мін-ство рільництва уділювати довгоречинцеві кредити на молочарство щойно від 1923 року, а саме на будову молочарень на 12 років, числячи тільки 4 проц. річно.

Таким чином уділено кредитів:

у 1923 р.	41,775.000	ест. марок
„ 1924 „	31,675.000	„
„ 1925 „	39,875.000	„
„ 1926 „	67,850.000	„

Наслідком того був дуже скорий розвиток молочарства й експорт масла. Бо коли

	було молочарень	експортовано масла
в р. 1921	62	109.810 кг.
то в р. 1924	272	3,498.600 „
„ „ 1925	346	6,445.000 „
„ „ 1926	373	7,164.000 „
„ „ 1927	395	9,750.000 „

Таксамо опікується і помагає кредитами свойому молочарству правительство **Литви**. Уділює воно на будинки парових молочарень кредити до 10.000 літів (10 літів — 1 доляр), а на будову ручних молочарень до 1.000 літів; крім цього акредитує 25 проц. вартости всього уладження молочарень. Все те на протяг 8 років за 6 проц. річних відсотків. У початках розвитку молочарства (в роках 1923—24) литовське правительство поносило навіть само видатки на будову молочарень і платило 75 проц. вартости уладження молочарень. Крім цього литовський уряд удержує тепер своїм коштом 16 молочарських техніків та 4 інжинірів-будівничих до молочарень.

Тут навів я з розмислом кілька приміря з нового молочарства на доказ, що кредитова поміч для успішного розвитку молочарства є конечна, що зрозуміли дотичні держави й опікуються належно хліборобським промислом, який вже за короткий час приносить там такі гарні успіхи. Виходить, що молочарство у своїх початках потребує конче інвестиційних фондів, а то на будову домівок та закупно потрібних машин і знаряддя. Це зрозуміле, бо вбоге селянське населення не є в силі відразу зложити потрібні власні фонди, тому й мусить одержати довгоречинцеві кредити.

Якжеж представляється поміч для нашого, відродженого по війні, кооперативного молочарства? Наші молочарні дотепер не одержали ані сотика кредитів з державних банків, хоча про такі кредити старались. Вигляди на будуче з того джерела майже ніякі. Що правда, Рільний Банк має окремі фонди для підтримки розвитку молочарства і випрацював навіть окремий правильник для їх розділу, одначе ми після розмови з дирекцією львівського відділу Р. Банку винесли враження, що нашим молочарням ледви і не знати коли що з того припаде. Навчила нас так думати також практика з попередніх років, що з кредитів користали виключно польські молочарні, а подання українських лежать до-сьогодня не полагоджені. Маємо враження, що „політікум" у цій матерії є важніше, як добро населення і самої держави, а передовсім активність її білянсу при помочі піднесеного молочарства.

Від когож тоді ждати нам помочи? Спиратися на власні сили краю певно найздоровіше, але це дорога повільна, а що найгірше, при такім поході можна спізнитись до мети і то... на завсіди, або на дуже довший час. Може такої другої нагоди й не бути, бо тяжко буде нам підвестись, коли вже інші будуть сильніші.

Ясно, що нашим молочарням конечні інвестиційні кредити, і то негайні, а що успіх буде, це є більш ніж певне. Гріш, вложений в це діло, піднесе скоро добробут нашого хлібороба і дасть працю богатьом вільним рукам. Саме наша надія на Америку. Ми маємо ясний плян, чого нам треба; гріш, який роздобудемо, має бути повернений на розбудову тої хліборобської ділянки, яка вже сьогодня розвивається зовсім вдоволяючо без нічиєї помочи.

При кінці хочу ще кількома словами згадати про забезпеку вкладати капіталу, щоб розвіяти можливі побоювання наших американських земляків за їх майно. Загально в купецьких кругах принято, що найкращим довжником є українські кооперативи, бо вони зі своїх зобовязань виязуються точно. Подумайте тепер, що ці совісні платники-кооперативи обернуть згадані кредити на інвестиції (на будинки та на машини), а не на консумційні цілі. Будинки та машини все таки представляють свою вартість, тому при тих кредитових трансакціях ризико зводиться до мінімум. Банк, уділюючи кредити, повинен мати вгляд через свої органи в діло і книговодство акредитованих молочарень, а навіть може мати вплив на добір совісного проводу.

Виходить, що діло корисне, а небезпека (ризико) вложеного капіталу виключена. Отже ніщо не стоїть на перешкоді, щоб працю з притягненням американського капіталу зачинати негайно, хочби з початку тільки в невеликих розмірах.

*

Від Ред.: Ця стаття написана перед появою статтей д-ра Вол. Галана з Америки в нашому органі.

*) Статистичні дані за В. Моміном.

Д-р РОМАН СТЕФАНОВИЧ

Радіо.

Пізним вечером застукав хтось у шибку. Марця заглянула в вікно, а то сусіда Настя.

— Ходіть но кумо борзенько, щось вам покажу.

— Та що таке?

— Не питайте богато, лиш ходіть зі мною, увидите диво.

Зацікавлена Марця вийшла з хати, а Настя каже:

— Ви кумо все хвалили нашого професора, а не знаєте, що то за чоловік. Ходіть-но тепер зі мною до школи, увидите, що він там виробляє з людьми. Поприв'язував людей мотузками до пачки, що не годни кинутися, а сам ходить по покою та регочеся, як біснуватий.

— Е, та що ви говорите, до чого то подібне?

— Ходіть лиш, а увидите, що не брешу.

Хоч не хоч, почалапала Марця з Настею осіннім болотом до школи.

В школі світло.

Стали собі під вікном і заглядають до кімнати професора. На столику стоїть чорна пачка, а довкола неї сидять на кріслах Іван Задорожний, Гриць Мотовило і Андрій Запотічний, та не ворушаться.

На вухах у них якісь кружочки з мотузками, а мотузки привязані до пачки. А професор стоїть коло пачки та щось коло неї час від часу вертає.

— А що, може неправду я вам казала? Ви все за професором тягнули, все єго хвалили, а тепер самі видите, що то за фаріон.

Марця сама не знала, що це все значить, тай що на те казати...

За якийсь час люди познимали кружочки з ушей, повставали, поговорили щось з професором та подались до дверей.

Марця з Настею сховалися за угол, щоби їх не побачили, як будуть виходити зі школи.

Вийшли.

Такого концерту, як сьогодні я ще не чув, — заговорив Гриць.

А таки найкращі наші українські пісні.

— А знаєте, озвався Андрій, що мені подобалася і та циганська музика. Пригадав собі часи, як служив замолоду в Пешті при уланах. Там то я тої музики наслухався доволі.

— А тота чеська опера може не гарна? — озвався Іван. Дуже мені подобалася. Такой тоті чехи раз музиканти.

Люди пішли собі в село, а Настя з Марцею вийшли зза угла, у фіртку тай на дорогу.

— І щож ви на то скажете, Марцю? Чи чули що вони говорили? Про якісь пісні чи музики чи що. Геть чисто люди подуріли. А всему винен той професор. Я вам кажу. Завтра скоро світ піду на постерунок просити коменданта аби пішов до школи на збадане.

Залішанн, 15. грудня 1928 р.

СЕН. М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ

Екстензивна чи інтензивна освіта?

Найсамперед кілька слів оправдання, чому такі чужі слова висунені на чоло статті.

В серпні цього року відбудеться в англійськім місті Кембрідж **світовий конгрес** в справі освіти дорослих (позашкільної освіти). Скликує цей конгрес міжнародне **The World Association for Adult Education**, осідком якого є Льондон. Саме цей конгрес займеться в першу чергу питанням, яке творить заголовок нашої статті. І сьогодні в цілому освітньому світі йде гаряча розмова про те питання, відбуваються наради, зїзди, підготовлюючі конгреси тощо. Оба вислови: „екстензивний" і „інтензивний" стали гаслами, і ніхто не пробує покищо ці вислови заміняти іншими, щоби не вводити баламутства.

А всеж таки навіть при вживанні тих самих висловів усіми, що забирають голос у дискусії поняття екстензивности й інтензивности набирають ріжного значіння.

Перекладаючи „екстензивність" на нашу мову, можна розуміти її як ширину, масовість освітньої роботи, а „інтензивність" як глибину і як індивідуалізування тієї ж роботи. При екстензивности маємо до діла радше з впливом згори на пасивного слухача чи пасивну масу, при інтензивности уся наша мета зробити членів освітніх організацій діяльними аж до самодіяльности. Екстензивна освіта змагає до того, щоби піднести загал до вищого рівня відповідним впливом на маси; а інтензивна освіта помагає живим одиницям вирости понад їх середовище, щоби таким робом їх пізніше вжити для піднесення маси.

Як не теоретично виглядає це питання, то всеж ми не можемо проходити біля нього без уваги. Правда, в нас тут, у тіснішій батьківщині, покінчиться на разі наша розмова може й на цій статті, одначе треба мати це на увазі, що поважна освітня робота ведеться на Великій Україні. І хоч не погоджуємося на накидання одностороннього змісту освітній роботі, котра навіть дістала там вузьку назву політичної освіти, але не вільно заперечити, щоби не йшла там жива, методична й ідеольогічна праця, котра прибирає поважний практичний вигляд.

У системі політосвіти Волобуїва находимо такі два розріжнення роботи, котрі відповідають до деякої міри поняттю екстензивности й інтензивности. Маємо на увазі те, що Волобуїв називає „агітацією" і „пропагандою" в освітній роботі.

Якже назвати цю роботу, котра саме тепер у нас ведеться?

Дуже тяжка відповідь. Маючи на увазі нашу страшну вбогість, яка не дає змоги підготовити освітніх робітників, яка навіть не дає змоги тим, котрі з доброї охоти працюють, утримувати себе в курсі освітніх справ й освітніх питань, ми ще не вступили навіть у добу оранки дерев'яним плугом. Всеж таки наша робота є головно екстензивна, тобто масова*). І поки що іншою бути не може. І добре було би, колиб ми потрапили навіть цій примітивній екстензивности надати бодай в дечому характер доцільности, а не крайно ділетантської доривочности.

У цьому напрямі уже видно перші досвітні зорі. Досить часто влаштовувані курси ріжного характеру: освітні, освітньо-кооперативні, кооперативні, сільсько-господарські, увіллють в нашу екстензивну роботу живіщих соків. Особливо коли практика цих курсів поведе нас, щоби закинути думку про можливість того, що нам може вдатися на таких курсах подати членам якесь знання. Розбудження гону до пізнання, а далі помічна рука для підтримки в живому стані цього гону — це може бути одинокою метою наших курсів.

В останньому моменті криються вже зародки інтензивности. Бо як усе у світі, так і тут докладної межі між екстензивністю й інтензивністю не має. Така напр. бібліотечна ділянка освітньої роботи може набрати до деякої міри вигляду інтензивности (гуртові читання, обговорювання прочитаних книжок тощо), але тут знову треба бодай трохи кваліфікованих бібліотекарів.

З питанням екстензивности й інтензивности звязане також питання практичної і загальної освіти. Ця справа буде також предметом нарад світового конгресу. Ці питання також мають для нас надзвичайну вагу.

Та не входячи далі в зміст і істоту цих питань, обговорення яких полишаю собі до іншого місця, хотів би скромно пригадати, що ювилейний рік нашого освітнього товариства повинен приневолити нас бодай у ці святочні дні подумати хвилинку про них. Подумати, чи не потрібна установа, котра цими питаннями не тільки займалася би, але проводила би їх правильно в життя через осібних робітників. Чи не треба подумати про матеріяльні можливости для здійснення цього пляну. Чи не зревідувати нам становища, що освітня робота може йти в рамах цих засобів, які впливають до „Просвіти" тільки з вкладок та з дару.

А може тільки подумати над одним: чи можлива конкуренція з іншими народами без правдиво поставленої на наукових основах освіти дорослих та без направду масової роботи в цьому напрямі серед широких шарів населення?

*) Для уникнення баламутства вираз „масова" вжита тут задля браку іншого. Статистика повчає, що в найбільше культурних народів екстензивна освіта охоплює ледві 1 проц. населення. А в нас? Чим можна при такому стані вживати виразу „масова"?

ПОСОЛ ОСТАП ЛУЦЬКИЙ.

Рентовність селянських господарств.

Рішаючим чинником у нашім народнім господарстві є хліборобство, бо маємо аж 86 хліборобів на кожних 100 душ населення. Невідрадне земляволодіння наших хліборобів — відоме. Маємо на західно-українських землях аж 80 відс. карловатих і дрібних, до 5-гектарових господарств. Мало відома є натомісць прибутковість та рентовність цих господарств. Не треба ближче поясьнювати як дуже важним було би пізнання цеї справи для уложення та переведення докладного пляну нашої аграрної політики.

В „державнім науковім інститутї сільського господарства" в Пулавах зорганізовано в 1926 р. окремий виділ економіки дрібних селянських господарств, під проводом відомого проф. Буйка. Саме тепер появився перший том книжки опрацьованої і виданої цим виділом п. н.: „Badania nad rentownością gospodarstw włościańskich". Ця поважна студія інж. Цужитка тільки частинно торкається сільських господарств на українських територіях. Всеж таки вона дає нам перший раз змогу пізнати докладніше і цю справу. Це пізнання не може бути для нас зовсім докладне ще й тому, що студія інж. Цужитка основана на господарських рахунках тільки одного господарського року (1926-27) і охоплює тільки господарства з найліпшою кермою. Де керманичі менше цікаві, там не ведеться ніяких господарських записок, уможливлюючих рахункові зіставлення. Це безумовно поменшує вартість студії. Всеж таки серед наших умов вона видається мені настільки вартною і цікавою, що я рішився познайомити з нею і наш хліборобський загал. До часу оголошення вислідів із праці виділу економіки селянських господарств при „Сільськім Господарі", який веде в цьому господарському році рахунки поверх 50-ти наших селянських господарств, студія інж. Цужитка і для нас покищо найцінніша.

Вище названа студія побудована на рахункових зіставленнях, які зібрали для пулавського інституту господарські товариства. Було них зіставлень 450. З Помора 17, з Великопольщі 46, зі Шлеська 9, з центральної Польщі 140, з так східних воєвідств 70 і нарешті з західньої та східньої Галичини 168.

Ці рахункові зіставлення обіймають 17 господарств від 2—3-ох гектарів (в цьому галицьких 13, східних ані одного), — 48 господарств від 3—5 гек. (в цьому галицьких 30, східних 4), — 132 господарств від 5—10 гек. (в цьому галицьких 72, східних 10), — 106 господарств від 10—15 гек. (в тім галицьких 26, східних 17), — 115 господарств від 15—30 гек. (в тім гал. 21, східних 27), — і 32 господарства від 30—50 гек. (в цім гал. 4, східних 13). При опрацьованні цего матеріялу треба було залишити рахунки 16-тьох господарств як непридатні.

В цілій своїй студії послугується інж. Цужитек випрактикуваним методом знаменитого швайцарського професора Ернеста Лявра, якого „Хліборобську економіку" (хочби в виданім цього року перекладі міністра Станевіча) повинен пізнати кожний український економіст.

Цікаво придивитися ближче **як виглядав маєток цих 434 господарств,** які охоплює студія інж. Цужитка. Згідно з методом проф. Лявра інж. Цужитек ділить майно господарств на чинний і пасивний капітал. **Чинний капітал** розділює на: земельний, меліораційний, будівельний, ростинний, капітал живого і мертвого інвентаря та обіговий. **Пасивний капітал** розпадається на гіпотечні та біжучі довги.

Вартість одного гектара **в земельнім капіталі** карловатих господарств (2—3 гек.) виходить на 2.000 зол. Найвища група господарств (30—50 гек.) оцінює свою землю на 1.000 зол. за гектар.

Будівельний капітал карловатих господарств 4 рази більший, а господарств від 5—10 гектарів 2 рази більший (в розрахунку на 1 гектар землі) від будівельного капіталу найвищої групи господарств (30—50 гект.).

Капітал живого інвентаря виказує, що в карловатих господарствах припадає 5 разів менше землі на одного коня, ніж в господарствах від 30—50 гектарів. Це відношення при коровах трохи менше (3.6).

Капітал мертвого інвентаря надмірно обтяжує карловаті і дрібні господарства. Пересічна вартість мертвого інвентаря виносить в карловатих господарствах (2—3 гект.) 236 зол., в дрібних господарствах (3—5 гект.) 188 зол. на гектар. Найкорисніше виосажені в цей капітал господарства від 10—15 гектарів (151 зол. на гектар).

Обігові капітали (запаси і гроші) представляються найкраще в господарствах 10—15 гектарових (67 зол. на гектар). В менших і більших господарствах обіговий капітал ще менший. Це засвідчує, що селянські господарства всіх типів слабо грошеві, більше або менше натуральні.

Пасивний капітал (довги) цих господарств не був лихий. На господарства від 2—3 гект. випадало біжучих довгів (без додержавлювання землі) 16.59 зол. і гіпотечних 9.02 зол. на гектар. В господарствах 3—5 гект. ці довги виносять 24.74 зол. і 46.63 зол. на гектар. В більших та менших господарствах — довги менші. Коли до біжучих довгів дорахувати додержавлений капітал, від якого платиться відсотки у формі чиншу, тоді пасивний капітал карловатих господарств (2—3 гект.) зросте до 136.17 зол., в дрібних (3—5 гект.) до 187.50 зол. на гектар.

Цілий **„капітал рільного маєтку"** усіх 434 господарств (себто разом: земельний, меліораційний, будівельний і ростинний) виносив на 1 гектар в господарствах: 2—3 гект. — 3.810.51 зол., 3—5 гект. — 3.020.17 зол., 5—10 гект. — 2.602.44 зол., 10—15 гект. — 2.214.30 зол., 15—30 гект. — 1.873.45 зол., 30—50 гект. — 1.542.71 золотих.

Натомісць сума капіталів: живого та мертвого інвентаря і обігового капіталу виносила на 1 гектар у господарствах: 2—3 гект. — 684.02 зол., 3—5 гект. — 563.62 зол., 5—10 гект. — 450 зол., 10—15 гект. — 466.01 зол., 15—30 гект. — 346.90 зол., 30—50 гект. — 278.01 зол.

Таким чином **„чистий капітал"** на кожний гектар виносить у господарствах: 2—3 гект. — 4.358.36 зол., 3—5 гект. — 3.446.29 зол., 5—10 гект. — 2.886.78 зол., 10—15 гект. — 2.491.57 зол., 15—30 гект. — 2.089.40 зол., 30—50 гект. — 1.638.61 зол.

Оце тимчасом про маєток розсліджуваних господарств і його окремі капітали.

Незвичайно цінною є та частина студії інж. Цужитка, яка виясовує нам **кошти продукції** і особливо приналежні тут **господарські витрати** розсліджуваних селянських господарств.

До господарських витрат зачисляється готівкові витрати на помічні вовози, насіння, пашу, на годівлю звірят, на направу будинків, направу і докуплення знарядів, на податки (крім доходового і маєткового), на обезпечення, доваймивання землі, на наємну працю і т. д.

Зіставлення цих витрат виказує, що в господарствах від 2—3 гект. вони виносять пересічно 207.95 зол., від 3—5 гект. — 196.90 зол., 5—10 гект. — 119.33 зол., 10—15 гект. — 101.98 зол., 15—30 гект. — 82.96 зол., 30—50 гект. — 56.68 зол.

Найбільшою зпоміж господарських витрат у карловатих і дрібних господарствах є витрата на докуплену пашу і підстілку (6.37 зол. і 6.74 зол.).

Податки (окрім доходового і маєткового) — ріжні в ріжних воєвідствах — обтяжували пересічно кожний гектар у господарствах: 2—3 гект. — 5.64 зол., 3—5 гект. — 8.29 зол., 5—10 гект. — 7.38 зол., 10—15 гект. — 9.86 зол., 15—30 гект. — 10.18 зол., 30—50 гект. — 8.40 зол.

До коштів продукції належить також т. зв. **„наклад на пішу працю".** Цей рахунок означує висоту винагороди за працю хліборобської родини в своїм господарстві і заплату за наймлену працю. Відповідні статистичні зіставлення виявляють, що на 1 гектар землі (без лісу) припадає в господарствах 2—3 гектарових 188 днів праці власних сил і 42 дні наємних сил, разом 230 днів. В господарствах 3—5 гектарових 166 днів (112 і 54), в господ. 5—10 гект. — 102 дні (73 і 29), в господ. 10—15 гект. — 82 дні (55 і 27). В більших господарствах — менше. **Господарства 2—3 гект. і 3—5 гект. спотребовують побіч власних сил майже двічі стільки чужих сил, що більші господарства. Праця відіграє першорядну ролю в коштах продукції селянських господарств.**

Кошт одного дня праці виходить в господарствах 2—3 гект. на 2.84 зол. на наємні сили і 2.25 зол. за власні сили. В господ. 3—5 гектарових 1.86 зол. на наємні сили і 2.35 зол. за власні сили. На сході наємна праця дешевша ніж на заході. Загально винагороджується працю в селянськім господарстві дуже лихо. За годину праці найчастіше припадає в найліпшім випадку 38 гр. Самому господареві за керовництво враховано при господарствах 2—3 гект. 16 гр., на господарствах 3—5 гект. 22 гр. на днину.

Загальні кошти продукції з амортизацією капіталів виносили для господарств від 2—3 гект. — 1.118.93 зол. на гектар, для господарств 3—5 гект. — 874.04 зол., для господ. 5—10 гект. — 615.02 зол., в господ. 10—15 гект. — 548.83 зол., в господ. 15—30 гект. — 410.74 зол., в господ. 30—50 гект. — 318.64 зол. на гектар. В цих витратах вже міститься і опроцентовання капіталів, вложених в господарство (6 проц.).

Коли від коштів продукції віднімемо це опроцентовання капіталів, одержимо т. зв. **господарський наклад,** на підставі якого обраховуємо чистий дохід господарства.

Цей господарський наклад виносив у господарствах 2—3 гектарових 850 зол., в господ. 3—5 гект. 657.67 зол. на кожний гектар і значно поменшувався в більших господарствах (374 зол. в господарствах 10—15 гектарових).

Сирим доходом господарства називаємо те, що виходить з господарства на продаж, на споживання, на удержання служби і т. д.

Сирий дохід у господарствах 2—3 гект. виносив на кожний гектар — 1.019.31 зол., в господ. 3—5 гект. — 762.19 зол., 5—10 гект. — 574.45 зол., 10—15 гект. — 541.75 зол., 15—30 гект. — 425.75 зол., 30—50 гект. — 295.98 зол. на гектар.

В цей сирий дохід з обороту збіжем, пашею і окопами виносив у господарствах 2—3 гектарових — 29.32 прц., 3—5 гект. — 28.85 прц., 5—10 гект. — 34.85 прц., 10—15 гект. — 38 прц., 15—30 гект. — 39.62 прц., 30—50 гект. — 41.74 прц.

Сирий дохід з саду та годівлі худоби виносив в господарствах 2—3 гект. — 63.26 прц., 3—5 гект. — 66.50 прц., 5—10 гект. — 59.96 прц., 10—15 гект. — 56.61 прц., 15—30 гект. — 55.10 прц., 30—50 гект. — 58.21 прц.

Коли від сирого доходу віднімемо так званий господарський наклад, одержимо **чистий дохід**. В господарствах провірених інж. Цужитком виносив цей чистий дохід на 1 гектар (з лісом) в господарствах 2—3 гект. — 169.23 зол., 3—5 гект. — 104.52 зол., 5—10 гект. 142.88 зол., 10—15 гект. — 167.75 зол., 15—30 гект. — 129.84 зол., 30—50 гект. — 86.17 зол.

Більша інтензивність культури та більша годівля живого інвентаря в господарствах 2—3 гектарових спричинюють найвищий чистий дохід цих господарств на 1 гектар. Поза цим найвищий чистий дохід на 1 гектар дають господарства 10-15 гектарові. Пригадуємо, що якраз ці середні господарства відзначаються і найкращим відношенням капіталів у своїх частях.

В відношенні до чинного капіталу вище наведений чистий дохід виносив в господарствах: 2—3 гект. — 3.88 прц., 3—5 гект. — 2.91 прц., 5—10 гект. — 4.73 прц., 10—15 гект. — 6.25 прц., 15—30 гект. — 5.60 прц., 30—50 гект. — 5.12 прц. (Пригадуємо, що в більших господарствах оцінка землі була значно нижча).

Коли опертися на цьому останньому вислідi, виходить, що **цілий чистий дохід вистарчає щойно в господарствах 10—30 гектарових на 6 прц. (!) опроцентування чинного капіталу в сільськім господарстві.** (Чистий дохід господарств 30—50 гектарових в цьому віставленні не вистарчає на те, бо на 32 провірювані інж. Цужитком господарства цього типу **було аж 13 т. зв. східних восвідств, отже передовсім українських...). Дрібні селянські господарства не рентовні, — вони є тільки оказією на працю для селянської хліборобської родини.**

Господарський наклад в господарствах 2—3 гектарових виносить 88 прц. у відношенні до їх сирого доходу, а в господарствах 3—5 гект. 86 прц. Чистий дохід виносив для перших 17, для других 14 прц. Це відношення кращає в більших господарствах і виходить найкорисніше в господарствах 15—30 гектарових (господ. наклад 65 прц., чистий дохід 25 прц., сирий дохід 100 прц.).

Коли чистий дохід має опроцентувати **чинний капітал** господарства, то так звана **„масткова рента“** має опроцентувати вложений у господарство **чистий масток.** (Чистий масток це різниця між чинним і пасивним капіталом господарства). І **розрахунок мастковоі ренти вийшов у студії інж. Цужитка найгірше для господарств 3—5 гектарових** (2.74 прц. чистого мастку), **найліпше для господарств 15—30 гектарових** (6.96 прц.).

Відрахувавши від мастковоі ренти опроцентування чистого мастку, одержуємо **зиск або страту господарського підприємця. Студія інж. Цужитка виказує, що в господарствах 2—3 гект. пересічна страта підприємця виносить 96.04 зол., в господ. 3—5 гект. 111.08 зол., 5—10 гект. — 39.76 зол., на кождий гектар! Тільки господарства 10—30 гектарові дали своїм підприємцям пересічний зиск (10.19 до 15.56 зол. на гектар). Господарства від 30—50 гект. виказали також страту (14.30 зол. на гектар), бо як відомо — аж 13 їх було зі східних (переважно українських) восвідств!**

Мало того! Коли до вирахованої мастковоі ренти додамо вражовану до коштів продукції винагороду родині за працю, одержимо т. зв. **рільничий дохід. Пересічний рільничий дохід** усіх господарств (2—50 гектарів) подає інж. Цужиток на 3.350 зол. Відтявши від рільничого доходу опроцентування чистого мастку (то є відсоток, який одержало би від мастку вложеного в банку), віднаємо **дійсний зарібок господаря та його родини за їх працю в господарстві.** Цей рахунок у студії інж. Цужитка виказує, що **дійсний зарібок за днину праці в господарствах 2—3 гект. виносив 1.93 зол., — в господарствах 3—5 гект. 1.66 зол.** Щойно в господарствах 15—30 гект. цей денний зарібок зріс на 3.60 зол. Годі забути, що й цей нужденний заробіток пересічний для цілої Польщі. На українській території він очевидно ще менший. **В ніякім іншім підприємстві не має робітник так низької заплати за свою працю!** Хлібороб має такий „заробіток“ коли працює якнайщиріше, бо сам для себе!

Пригадаймо собі, що в селянськім хліборобстві наших земель аж 80 прц. господарств карловатих і дрібних, до 5 гектарових! Коли пересічний рільничий дохід таких господарств у цілій Польщі не перевищує 1.500 зол. на господарство, то у нас на західньо-українських землях цей дохід ще менший. З такого доходу має удержатися хліборобська родина! Вона мусить недоїдати, коли хоче істнувати... Щадити, — навіть сплачувати довги при такім доході — годі. Знаємо як тяжко находять побічний зарібок вільні руки в нашім сільськім господарстві. Тільки жилавість і самовідречення нашого мужика від зовнішних ознак людської гідности можуть видержати таке пекло.

Стрий, 28. грудня 1928 р.

Ріжні вісти.

СРСР. ПРЕДКЛАДАЄ РОМУНІЇ ПАКТ ПРО НЕАГРЕСІЮ.

Берлінський „Таг“ приносить вістку, що уряд СРСР рівночасно з нотою до польського уряду вислав ноту до румунського уряду з предложенням заключити пакт про неагресію. В Букарешті приписують цьому предложенню велике політичне значіння та звертають увагу, що це перша відповідь більшовицького уряду на кількаразові румунські ініціятиви в справі управильнення ром.-більшовицьких взаємин.

Румунський міністр законод. справ, як одержав більшовицьке предложення за посередництвом ром. посла у Варшаві, конферував довше з прем. д-ром Манівом, а потім був на довшій авдієнції в регенційній раді. Колиб більшовицьке предложення приняли, отворили би румунсько-радянський кордон над Дністром і взагалі управильнили би ром.-більшовицькі взаємини.

ЛІТВІНОВ ЗАПРОШЕНИЙ НА КОНФЕРЕНЦІЮ РОЗЗБРОЄНЬ.

Аг. Тасс повідомляє, що Літвінов дістав від предсідника приготовної комісії конференції роззброєнь Льондона письмо, яке повідомляє, що комісію скликано на день 15. квітня ц. р.

КРІЗА В СХС.

Югославський король приняв 4. січня на авдієнції посла Мачека, а опісля Прібіцевича. Голова радикальної партії Становкич сказав королеві, що на його думку теперішній парлямент нездібний розвязати важні внутрішньо-політичні справи, бо в ньому не беруть участи хорвати. Провідник радикальної фракції Вукічевич заявився проти розвязання скупщини і розписання нових виборів перед полагодою бюджету.

Опісля король приняв провідника хорватської селянської партії Мацека та демократа Давідовіча. Мацек сказав, що одиноким виходом з тяжкого положення є утворення з поодиноких країн, що мають свої власні історичні та культурні традиції, самостійні одиниці, з власним урядом і парляментом.

АРЕШТУВАННЯ СЛОВАЦЬКОГО ПОСЛА.

Слідчий суддя в Братиславі дав приказ арештувати пос. Тука (словацька нар. партія) за нарушення приписів про безпеку держави. Парлямент зголився на видання посла.

БАЛТІЙСЬКЕ КОРОЛІВСТВО?

Латвійський часопис „Педая Пріdіс“ повідомляє, що монархісти Литви, Латвії й Естонії змірюють до того, щоби створити балтійське королівство. Найповажнішим кандидатом на короля є кн. Януш Раdзівіл, полковник литовської армії. На днях має відбутися у Вильні зїзд монархістів.

АМАНУЛОВІ СВОЯКИ У ПОВСТАНЦІВ.

З Алабаду прийшла вістка, що Омар Хан, своик короля Аманули, втік відтам. Він був там від богато літ із своїми братами як вязень. Без дозволу англ. властей не вільно йому було кинути міста. Загально думають, що князь є у повстанців.

ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ У ВИЛЬНІ.

В березні відбудеться у Вильні кілька політичних процесів у звязи з діяльністю „Громади“. І так 5. березня стане перед судом 40 обвинувачених за комуністичну діяльність у районі Браславля, дня 11. березня зачинається процес Вас. Шкірки і 27 тов., обвинувачених у протидержавній діяльности в Глибокім, дня 18. березня почнеться процес Мих. Козловського і 26 тов., обвинувачених у протидержавній діяльности в дисненськім повіті, а при кінці місяця стане перед судом 40 людей, обвинувачених у комун. діяльности в районі Ліди та Щучина.

ДОЩІ В ІТАЛІЇ.

Від Нового Року в середущій Італії паде безнастанно дощ. Вода в Тибрі піднеслася, ріка Арно виступила з берегів. З-те в горах далі лютує метелиця.

З Українського Нац.-Демократичного Обєднання.

Нарада Української Парляментарної Репрезентації і Центрального Комітету У. Н. Д. О.

У вівторок дня 1-го січня ц. р. відбулася у Львові нарада Українського Посольського Клюбу і новообраного на Народнім Зїзді Центрального Комітету. На засіданні Парляментарної Репрезентації переведено поділ праці між поодиноких послів і сенаторів на соймову і сенатську сесію по Різдвяних Святах.

На передостанньому засіданні Центрального Комітету в дні 24-го грудня м. р. вибрано, як відомо, головою партії д-ра **Дмитра Левицького**, а генеральним секретарем **д-ра Любомира Макарушку**, на остатньому засіданні по довшім основнім обговоренню намічених кандидатур доповнено склад Президії. Місто-головами вибрані: о. Леонтій Куницький, Гринь Тершаковець, Володимир Целевич, Сергій Хруцький, делегатами Центрального Комітету до Президії вибрано д-ра Олександра Марітчака і Михайла Стефанівського. До Секретаріяту увійшов ще посол Володимир Кохан. До Екзекутиви вибрані: інж. Юліян Павликовський, Остап Луцький, Володимир Децикевич, Олена Шепарович, Дмитро Паліїв, Михайло Галущинський, З. Пеленський і д-р І. Гижа. Уконституування Президії і приділ реферата між поодиноких членів Екзекутиви наступить щойно на найближчому засіданні Президії і Екзекутиви.

Курси алькогольоґії.

Негідні заміти польських прелеґентів на адресу українського населення і греко-кат. духовенства.

Деякі польські діячі вже зрозуміли страшні наслідки алькоголю для фізичного й духового розвою своєї нації і тому взялися поважно до інтензивного освідомлювання польської суспільности в тому напрямі. В тій цілі організують поки що по більших містах Польщі курси алькогольоґії, на яких викладають професори університету й інші великі знавці справ алькогольоґії. Такі курси відбулися між іншим недавно у Варшаві (від 22.—28. X. 1928) й у Львові (від 10.—20. XII. 1928) з ініціятиви департаменту здоровля міністерства внутрішніх справ у порозумінні з Т-вом „Тверезість“.

Замітне, що на обох курсах клали всі прелеґенти великий натиск на небезпеку політичної й економічної залежности Польщі від своїх двох грізних ворогів: німців та більшовиків з одного боку та від алькоголізму з другого боку.

І так ред. Шиманський заявив на курсі у Варшаві про ту другу небезпеку між іншим таке: „Два наші сусіди-вороги, німці й більшовики, вже зрозуміли значіння цієї справи (алькоголізму) і перестають пити. Подібно роблять українці та поширюють при помочі свойого протиалькогольного органу „Ми Молоді“ абстинентський рух між собою“. Таке ставлення справи алькоголізму відповідає цілковито характерові польського патріотизму. Бо, каже о. проф. Цемневський, поляки керуються більше почуванням, як розумом і тому прелеґенти повинні вдаряти на патріотичну струну польської нації. Таким чином скорше вдасться побороти алькоголізм. Попри те треба признати, що поляки не жалують гроша на поширювання абстинентського руху. І так, наприклад, рада м. Львова асиґнувала поважну суму на поширювання абстиненції і тому всі учасники львівського курсу дістали даром підручник алькогольоґії та графікон.

Навіть на таких курсах не забувають прелеґенти згадати і про нас. Вони дуже радо цитують українські вислови, щоби лише понизити українське населення, бо, мовляв, розпиваються найбільше українці. На доказ цего, зацитував прелеґент дир. Духович на курсі у Львові таке речення по українськи: „Будеш пити, чи не пити, все умреш“. Подібно висловився інший прелеґент на курсі у Варшаві, як довідуємося про це від учасника того курсу п. В. Пашка. Дир. Духович говорив там, немов-то греко-кат. духовенство страшно розпивається на празниках і від-

пустах та своїм поведенням деморалізує нище український (руський) нарід. Знова прок. Гітлер так рекламував собі з українцями: „Без горівки нема весілля — каже українець (русин)“. Ось яку рекляму роблять нам „апостоли“ тверезости серед поляків.

І одному і другому з названих пропагаторів тверезости повинно бути відомим, що хто як хто, але наше греко-кат. духовенство своєю діяльністю на полі боротьби з алькоголізмом має величезні заслуги. Воно перше в Сх. Галичині заснувало братства тверезости і перше виповіло в нас війну тому найстрашнішому ворогові нашого народу, ворогові, що зветься горівка. Розпивали нарід пани, що гнали горівку та шукали для неї збуту в нашому народі. Вони навіть за працю платили нашим селянам горівкою.

Польські дідичі всюди фундували корчми, які стали чи не єдиною історичною спадщиною по них у наших селах.

І саме тепер іде в нашому народі стихійна боротьба з корчмами, тими ганебними памятками колишнього шляхетського панування. Ми певні, що тих корчем скоро по наших селах не стане.

НОВИНКИ

— ВСІМ НАШИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ БАЖАЄМО ВЕСЕЛИХ СВЯТ!

—o—

— На карти „Рідної Школи“ звільняючі від напоїв у часі свят зложили дальше: Стефанія Оксана Матковська, Краковець 50 зол., радн. Ілля Кокоруда, Львів 31.74 зол., Антін Крушельницький 10 зол., д-р Макарушка Остап 5 зол., Августин Домбровський 2 зол., Іван Бушманюк 2 зол. — Хто слідуючий?

— Бережанські вязні. Зпоміж 17 вязнів, що розпочали голодівку у Бережанах, 8 гімназ. учнів випустили на волю рішенням апеляційного суду, який припинив слідчий арешт над ними, тому, що слідство закінчене.

— Заразливі недуги красуха, віспа, червінка поширені в громадах довкола Львова: на Клепарові, Знесінню, Замарстинові, у Гонятичах, Ременові, Сороках Львівських, Пустомитах, Пикуловичах, Голоску, Барщовичах, Вербіжі, Рясній Польській, Зимній Воді, Острові Новім, Гуті Щирецькій, Мостках, Полянці, Любіні, Ставчанах, Городку Ягайлонськім, Білій Горі, Братковицях. Гарний реєстр! Хто купує харчі з тих громад, мусить дбайливо їх перевармовати.

— Чи це по християнському? Під таким наголовком появилася в 288 ч. „Діла“ новинка, що як довідуємося з певного джерела, не зовсім відповідає дійсности та кривдить у великій мірі ту особу, що й до того священика, проти якої була автором звернена. Священик відмовився похоронити пок. С. П. тому, що він, не зважаючи на прохання рідні і сусідів відмовився перед смертю від сповіди. Попри те за весь свій довгий вік не був він ні добрим громадянином ні примірним сином свого народу. В похоронах покійного брали участь не тільки начальник суду і судовий персонал, але й представники польської державної поліції.

— Ріжні вістки. Читаємо в „Рабочій Газеті“: Секретарі Суражського суду Витебської губ., Ісправників і Бик, брали два роки систематично хабарі; щоби закрити сліди свого урядування, вони підпалили суд, який згорів з усіми паперами. — Занедужав амбасадор Спол. Держав у Парижі Геррік. — У Маріямполі — пишуть з Ковна — дістало багато купців листи з погрозами, щоби постягали жидівські надписи з крамниць. — Берлінський цирк Буша заанґажував на виступи доньку Распутіна. — На північно-західнім побережі Японії бурхай знищив кількасот сіл; є 56 убитих. — У Парижі на летунськім майдані продали на ліцитації літак і кабріолет трагічно вбитого летуна Друена; за 10 хвилин ліцитація була скінчена; за літак взяли 5190 фр., за кабріолет 4050 фр. — Уряд Спол. Держав призначує 25 міл. дол. на боротьбу з пошестю грипи, яка забрала 12.000 осіб; мешканціноситимуть на устах маски, подібні до газових воєнних. — Віденська поліція перевірила ріжні косметичні та масажні заведення і ствердила, що деякі з них були звичайними домами розпусти; кілька з них і 200 осіб „персоналу“ зачинили.

— Україніка. У місяцях листопаді й грудні м. р. видруковано в щоденнику „Прагер Прессе“ такі статті й замітки з обсягу українознавства: 1. XI. — „Українські Пропілеї“; 3. XI. Павло Тичина й марксистська критика; 4. XI. — 60-літній ювилей Кирила Студинського; 6. XI. — М. С. Грушевський як оповідач і драматург; 9. XI. — Григорій Сковорода; 11. XI. — „Первісне громадянство та його пережитки на Україні“; 15. XI. — Гостина українських письменників у Празі (портрети Любченка й Підмогильного з текстом); 21. XI. — „Нагоди й пригоди“ М. Рудницького й „Новий драматичний твір В. Винниченка“; 23. XI. — „Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва й Щедрого Вечора“; 1. XII. — „Зборівська могила чеськословацьких борців за волю“ Ів. Брика; 2. XII. — „Література“ й „Етнографічний Вісник“; 4. XII. — Публікації УАН; 13. XII. — „Записки істор.-фільольог. відділу УАН“, кн. 17.; 10. XII. — „Українські книги про мистецтво“ й „Науково-публіцистичні і полемічні писання Костомарова“; 20. XII. — Із українських журналів; 20. XII. — „Листування“ І. Франка і М. Драгоманова“; 23. XII. — „Волзький шлях і стародавні руси“; 25. XII. — Українська літературна хроніка; 29. XII. — „Збірник праць жидівської історично-археографічної комісії УАН“.

— Американські сензаційні винаходи. Через шведську пресу приходить звістка з Ню Йорку, що американські хеміки відкрили новий отруйний газ, рівний щодо сили фантастичним винаходам, про які знаємо з утопійних повістей. Цей газ може змести з лиця землі цілу армію одним махом. Називається він трохи за довго: какодилскосіяніл. Один з учених висловив в Шікаґо думку, що також інші держави мають аналогічні винаходи, які держать у тайні і бережуть їх на випадок війни. Виробляти отруйні гази практичніше, бо дешевше, ніж гармати та муніцію. Одночасно передають звістку, що американські учені винайшли новий легкий метал, якого примінення в воздухоплавстві стане свого рода революцією.

— Передсвяточний виїзд з Москви був цього року досить важкий. „Вечерняя Москва“ пише, що більше як 10.000 осіб, що прийшли на московську центральну стацію, не могли дістати білетів, тому, що в поїздах усі місця були вже продані.

— Протирелігійні різдвяні відчити зорганізував цього року у Ленінграді т. зв. Союз безбожників. У самім місті було їх 380. Та не всі ці відчити мали успіх. На деяких слухачі гостро протестували або покидали салю.

— Різдво в Америці. Підчас Різдвяних свят у Спол. Державах ціни на контрабандні напитки зросли до головокружних цін. Скількість затроєних алькоголем за 24. і 25. грудня незаписана ніякою статистикою, бо більшість лікалась кар за нарушення „сухого режіму“. „Ліга Тверезости“ подає іншу статистику, а саме, що скількість арештувань за появу в пянім стані на прилюдних місцях зросла від часу введення примусової тверезости на 238 проц.! У 1920 р. арештували за пияцтво 235.612 осіб, а в 1928 р. 557.369. Тому, що Різдвяні свята і Новий Рік тут не враховані — ця поважна цифра виглядає в дійсности ще інакше.

— Щастя в різдвяну ніч. У різдвяну ніч ішов Великими Бульварами в Парижі старець у лахмітті. Не мав він чого квапитись: уже третій день Альфред Люзо ночував під голим небом. На перехресті вулиць серед натовпу він глянув машинально на хідник і затремтів: під його ногами лежав грубий портфель. Все своє життя бідолаха мріяв про великі гроші; тепер його мрія здійснилась. Схвильований Люзо відчинив потрфель і перахував: 1500 фр. і чек на 7000 фр. на його предявника. Старець подумав хвилину, а потім заніс гроші до поліційного комісаріяту. Комісар довго дякував йому, назвав його чесною людиною, стиснув йому міцно руку і прохав зайти за рік і один день; — може до цього часу ніхто не зголоситься за портфелем. Комісар відчинив перед ним з жестом чоловім двері... на вулицю. На дворі був мороз. Жебрак вернувся, прохаючи допомогти йому; поліційний урядовець не міг йому нічим допомогти. Редакція всесильного „Матена“ (більше міліона передплатників!) довідавшись про чесність бідного, рішила оголосити збірку для нього. Він певно дістане більше, ніж найшов.

— Різдвяна льотерія. Еспанці придумали розумну несподіванку на Різдвяний вечір. У цей день державна льотерія оголошує список виграних. У Мадриті перед „Монетною Палатою“ вже з раннього ранку зібралась велика юрба, вижидаючи до 9-ої год., коли приходять члени льотерійної комісії. В 11. г. були оголошені перші виграні. Три по 10.000 пезет дістали барцельонці. Мадридці захвилювались: „а ми що?“ Для загальної полекші 3-я і 4-а виграна випала мадридцям. В 12. год. полудня оголошено, що найбільшу виграну яких 20-кілька міліонів золотих дістало число 6.692, куплене в мадридськім відділі „Ліонського Кредиту“. У воздух полетіли капелюхи, залунали оплески і затягли національний гимн. Після цього юрба посунула до будинку „Ліонського Кредиту“, щоби там довідатись прізвище щасливці. Виявилось, що льос купив маркіз Сан-Рафаель, який постійно живе в Парижі. Одна виграна (зі 150.000 зол.) попала до урядовців мініства фінансів, які купили льос складкою.

— Новий рік у Парижі. Париська преса передає цікаву статистику доходів найбільших театрів у Парижі за Сильвестрову ніч. Чистий дохід цих театрів був такий: „Велика Опера“ мала 168.000 фр. (там виступав балет під проводом відомого російського режісера Дягілева), „Опера Комік“ мала 67.000 фр., „Французька Комедія“ (1-ший державний драм. театр) 48.000 фр., „Одеон“ (2-ий держ. драм. театр) 33.000. З мюзік-голів найбільший дохід мало „Казіно де Парі“ 141.000 фр., „Мулен-Руж“ — 117.000, „Фолі-Бержер“ 101 тисяч, „Палас“ 46.000.

— Світове кіно. У Ню Йорку відчиняють нове оригінальне кіно з 4 екранами: один на сцені, три на стінах. На цих додаткових фільмах можна буде показати складові частини картини; нпр. демонструючи воєнну фільму можна збільшити ефект тим, що можна показати на бічних фільмах похід поряд. Головний екран є півокруглий. — У Голівуді помер Фрід Томпсон, попередник Томи Мікса в ковбойських фільмах. Перед своєю кіновою карієрою Томпсон був пастором і як священик був на артилерійськім фронті у Франції. Сценарії до його фільм писала його жінка Ф. Маріон. — Франц. міністерство закорд. справ заборонило фільму „Распутін“, ще давніше сфабриковану в Австрії, що не має нічого спільного з двома новими картинами на ту-ж тему, берлінськими. — Д. Ґріфіт добився від кінового підприємства „Зєдинених Артистів“, що перейшло на звукову фільму, щоби його нова фільма „Пісня кохання“ лишилась таки німою. Допомогла йому в цьому обставина, що між виконавцями картини Джетта Ґудаль говорила по-англійському з сильним французьким акцентом, Л. Велец — з мексиканським, а В. Бойд — вуличним діялектом. — На берлінській кіновій біржі читаємо таке оголошення: „Завтра на весь день потрібую 8 бандитів. Щодо ціни порозуміємось. За понадпрограмову працю платимо“. „На три дні 20 джентельменів у фраках. І стільки-ж інтелігентних дам з глибоким декольте“. Професійні кіностатисти, що йдуть на такі ролі заробляють пересічно 200 марок місячно. Ті, що мають велику „московську“ бороду, або „докторську“ лисину дістають більше.

Всім нашим Прихильникам і Членам нашої кооперативи побажання „Веселих Свят“ та Щасливого Нового Року пересилає управа і редакція „Червоної Калини“.

— „Полтава“ т. 2-ий (остання частина трильогії Б. Лепкого) появиться в продажі 15. січня ц. р. Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок 10. 1216 1-1

Театри.

Кооператива „Український Театр“ під дир. Й. Стадника.

Святочний репертуар.

Понеділок 7-го, г. 3. попол. „Гільтайська трійка“, оперета на 5 дій (відновлення).

Понеділок 7-го, г. 7·30 веч. „Катерина“, нар. опера на 3 дії М. Аркаса.

Вівторок 8-го г. 3. попол. „Доллі“, оперета на 3 дії Гірша (пятий раз).

Вівторок 8-го, г. 7·30 веч. „Скупар“, комедія на 5 дій Мольєра (четвертий раз.)

Середа 9-го, г. 7·30 веч. „Орфей у пеклі“, оперета в 4 відслонах Оффенбаха (другий раз).

Великий Міський Театр:

Субота 5-го, 3·30 попол. „Польський Вифлеєм“.

Субота 5-го, г. 7·30 веч. „Намисто Мадонни“.

Субота 5-го, г. 11 в ночі „Ніжки на стіл“.

Неділя 6-го, г. 7·30 веч. „Одна одинока ніч“.

Кіна.

„Аполльо“: „Людина світу“ з К. Вайдтом.

„Лев“: „Жовтий пашпорт“.

„Оаза“: „Дама в спальнім вагоні“.

„Палас“: „Мадярська рапсодія“.

„Фатаморґана“ „Коли мушина кохає“

Дитячий журнал „СВІТ ДИТИНИ“ за 1928-ий рік.

„Світ Дитини“ вступає с 10-ий рік свого існування. Як на наші умови, таке довголітнє існування дитячого часопису свідчить про те, що він здобув собі вже симпатію й певну авдиторію серед маленьких читачів.

З щирим признанням можна ствердувати, що „Світ Дитини“ з кожним роком наближується до того рівня, на якому стоять найкращі дитячі часописи в інших країнах.

Справді, річник „Св. Дит.“ за 1928-ий р. подає дітям більше-менше мистецький матеріял до читання, знайомить їх з рідною історією, уводить їх в царство природи, займає цікавими забавами та грами. В цілости „Св. Дит.“ на своїх 380 сторінках вмістив 80 віршів, більш 50 байок і казок та 70 оповідань с красного письменства, історії та природознавства.

Розуміється, не весь цей матеріял задовольняє ті вимоги, які ставимо до мистецьких і науково-популярних творів, але ми не можемо в повній мірі винувати за це редакцію, чадо візьмемо на увагу, що у нас так мало письменників, які працювалиб для молодої авдиторії. Всеж таки приходиться висловити свій жаль, що редакція „Св. Дит.“ не спромоглася притягти до участи в цьому часопису О. Олеся, твори якого моглиб бути дійсно прикрасою дитячого часопису.

Не стану тут докладно розбирати поодинокі твори, що їх вміщено в останньому річникові „Св. Дит.“, а подам лише свої загальні зауваження.

По-перше, гадаю, що замість не зовсім вдалих віршів нових поетів значно краще булоб передруковувати вірші інших визначних поетів. Те, що деякі вірші з числа вміщених в „Св. Дит.“ переїхали океан, не збільшує їх мистецької вартости... По-друге, не слід жертвувати історичною правдою ради вдоволення нашого патріотичного почування. В статті „Про київського князя Олега“ (ч. 4, стор. 100) читаємо, що під договором Олега з греками в році 911 князь Олег підписався так: „Олег, великий князь український“. Кожний читач „Св. Дит.“ дізнається з будь-якого підручника історії України, що назву „Україна“ вперше згадує Іпатський літопис під роком 1187. По-третє, оповідання з зоольоґії — занадто сухі. До того без потреби подають безліч голих прізвищ учених. Так, напр. в статті „Зебра“ (ч. 5) знаходимо на 150 стор. одні голі прізвища Фовна, Шіллінґса, Гагенбека та ін.

По-четверте, вітаючи ідею редакції ознайомити молодих читачів з 60-літнім ювилеєм „Просвіти“, не можу визнати слушною саму форму статті, що присвячена цій темі. А саме, автор вибрав для своєї статті про Т-во „Просвіта“ у Львові (ч. 12) форму діяльогу між дідусем Тарасом та його онуками, які в своїх відповідях на запитання дідуся виявляють надзвичайне ознайомлення з історією заснування цього Товариства та з його діяльністю на протязі 60 років. Так, напр., Катруся назвала цілу низку фундаторів Т-ва „Просвіта“ і навіть вказала, що установчими зборами проводив міщанин, член Ставропигійського Братства, М. Товарницький, а Орися перерахувала по черзі всіх десятьох голов Т-ва „Просвіта“... Чи не природніше булоб подати всі ці відомости дітям з уст дідуся Тараса у формі легкого оповідання замість штучного діяльогу між дідусем і його всезнайками-онуками... Накінець, довжи-

лю собі висловити свій жаль, що редакція завела на сторінках окладинки „Св. Дит." „переписку з читачами". Для чого подавати до загального відома ті інтимні почуття, які має редакція до того чи іншого передплатника, що з нею листується? Яке загальне значіння має, напр., лист редакції на імя Люсі Тишківної (ч. 6): „Дуже гарно провела Ти минулорічні вакації, а сьогорічні провела певно ще краще (!). Як називаються ті товаришки, що з ними Ти вчилась і бавилася? Як Твоє здоровля представляється тепер? Уважай добре на себе — бо тільки „стереженого Бог стереже" — як каже стара приповідка. А напиши вкоротці знова! Па!" Не можу не вказати також на те, що редакція мусить обережно ставитися до тих порад, які вона подає дітям щодо читання книжок. „Св. Дит.", як зазначує сама редакція у відділі „Переписка з читачами" (ч. 10), призначується виключно для дітей до 12 року життя, а в той-же час в тому-ж таки 10-му ч. знаходимо в листі до Богдана Кравтурака, що надіслав слабенькі вірші до „Кутика молодих авторів", пораду редакції — докладно простудіювати „Стилістику і ритміку" та „Українську поетику" В. Домбровського...

Думаю, що всі ці зауваження знайдуть з боку редакції належну оцінку та, може, стануть їй в пригоді в інтересах самої справи, в яку редакція безперечно вкладає свою душу, сили й кошти. Залишається побажати, щоб українське громадянство оцінило змагання редакції — забезпечити наших дітей здоровою духовою поживою, бо редакції при виборі матеріялу дійсно завше присвічує ідея виховання молодого покоління на творців кращого завтра. **Ст. Сірополко.**

Прага, 26. XII. 1928.

Всячина.

Спосіб на різдвяні дарунки.

Різдвяний вечір є в деяких країнах тою святочною хвилиною, коли люди взаїмно складають собі найкращі докази дружньої памяти. Чутливі особи, що хотять дати своїм близьким дарунки, підготовляються до цієї хвилини задовго раніше. Народи, виховані в атмосфері дисципліни не полишають навіть таких дрібних справ до останнього дня, коли не маючи вже часу шукають нервово по виставах якогонебудь предмету, яким могли би спекатись прикрого обовязку: покласти щось під ялинку рідним і приятелям.

Америка, як практичний новий світ, заводить тепер моду, яка може стати зворотним пунктом у традиції різдвяних дарунків. Одна дама в Масасучетсі мала геніяльну ідею. Вона зібрала своїх знайомих задовго перед Різдвом на т. зв. „різдвяний чай", якого метою було вивідати від усіх: які вони мають бажання щодо сподіваних дарунків. Адже часто трапляється так, що одна і та сама особа дістає під ялинку одночасно три тузини хусток від трьох ріжних осіб, кілька ріжних подушок на канапу (які сваряться своїми кольорами) то-що. Тоді особа обсипана дарунками має більше причини до поганого гумору, ніж до радости.

Американська нова ідея така: треба на якийсь час перед Різдвом запросити до одної хати на чай усі ті близькі особи, що виміняють між собою різдвяні дарунки. За часм сідають вони довкола стола і починають товариську гру, що нагадує відомого „секретаря". На горі листка паперу кожний вписує своє прізвище, а нижче ріжні свої бажання, стільки їх, скільки є присутніх осіб або й дещо більше. Листки мандрують з рук до рук і таким робом кожний познайомлюється з бажаннями своїх знайомих. Коли хто вибирає один із предметів записаних на листку як намірений дарунок, тоді його перекреслює. Листок мандрує далі до сусідів. Один американський часопис каже, що присутні можуть таким робом подавати при своїм бажанні навіть розміри та кольори предмету (напр. жінки число свого черевика або рукавички).

Американці захоплені цією ідеєю, кажучи, що вона охоронює багато осіб від розчарування, коли вони дістають на дарунок предмети зовсім для них зайві або навіть неприємні. З другого боку багато осіб не потрібує ломати собі голови, як має обдарити велику громаду своїх знайомих. Такі товариські сеанси для виміни своїх різдвяних дарункових бажань називають „бажальним чаєм".

Можливо, що ця мода перейде згодом і до „старого світа". Та вона напевне отримається головно серед багатих, яким даруван не роблять ріжниці в пункті найбільше вражливім: у висоті ціни. При такій практичній полагоді різдвяних дарунків щезає один дуже важний момент: момент несподіванки. Знати заздалегідь: що дістанемо і від кого, і то тому, що ми самі собі цього бажали, значить, утратити половину приємности з дарунку. Він подобає тоді на торговельну трансакцію або на купецьке замовлення.

Новий Рік у Ню Йорку.

Американський журналіст Джо Джонсон так описує Новий Рік у Ню Йорку: Ню Йорк у Сильвестрову ніч — це міліони людей у переливах, стихійний вибух божевільної пустоти, найголосніших вигуків, вакханалія радощів, „інферно" веселости. Тільки єдиний день у році: 4. липня, день національного свята подібний до цього. Чужинець неознайомлений з душею американця стоїть перед загадкою, не може собі роз'яснити, яким робом цей тверезий „янкі" в силі так несподівано переродити себе. Кожного іншого дня вулиці цього великанського міста після зачинення бюр і крамниць подібні до муравлища. Кожний квапиться до своєї хати. Ніхто не має ні хвилини часу: квапиться, біжить. На „Сильвестра" зовсім інакше. Тоді справжні громадяни Ню Йорку блукають вигідно по вулицях. Ніхто не пхається і не висловлює свого невдоволення. Юрба щораз повніше пливе до Бродвей, до центру міста. Трамваї пробиваються набігом набитий, авта ледве посуваються вперед. Кожний може ждати, нині це-ж не має значіння. У міру, як вказівка годинника йде вперед, гомін зростає. Чужинче! Коли ти вийшов у ніч Сильвестра з хати, не прочуваючи нічого, біжи мерщій до найближчої аптики і купи собі пачку вати. Інакше твої нерви розстроїться, голова почне шуміти. Чи ти не знаєш, бідолахо, що кожний із тих сотні тисяч, що йде поруч тебе, має при собі якийсь музичний інструмент, що може розбити твої слухові органи? Коли тільки починається остання година в році, починається гам, який, дійсно, ніяке слово не в силі змалювати. Над твоїми вухами сурмлять сурми, дзеленькають дзвінки, пищать сирени. Вагони коріяндолі і тисячі кільометрів кольорових паперців кружляють у воздусі. Коли ти серед цього головокружного крутіжа веселощів не відчуєш потреби сміятись, тоді ти є справді „сумним европейцем".

Втечеш у ресторан. Байдуже, чи в першорядний, чи в скромненький. Циганські музики в червоних фраках або крипучий грамофон уже подбають за те, щоби ти не нудьгував. Нараз стане довкола тебе темно. Не тільки в цьому льокалі. Ні. Весь Ню Йорк темний у першій хвилині Нового Року. Темрява вкриває ніжно велитенське місто, щоби... так, щоби... Використай цю хвилину, бо вона минає. Ось засяють усі світла. Глянь довкола себе. Ніхто не пропустив цієї хвилини. Про це добре кажуть розсіяні погляди мущин і мрійливі очі жінок. Нічого не помогло, що жінки хотіли використати ці останні хвилини зі старого року, щоби стерти руж зі своїх уст. Людські очі кажуть більше, ніж фарба на устах.

Куток гумору.

Дорогий письменник.

В одному льондонському товаристві оповідали, що письменник Кіплінг дістає за деякі свої твори по 6 шілінгів за слово. Жінка льорда В., що збирала автографи, почувши це, післала авторові „Книги джунглів" одного фунта штерлінга з проханням написати їй кілька слів. Кіплінг відповів „Дуже дякую" — без підпису.

У суді.

— Обвинувачений, що ви можете ще сказати на свою оборону?

— Я просив би рахувати як лагодячу обставину те, що мій адвокат ще дуже молодий.

Гонорар.

Один адвокат бере всі справи, які йому приносять і... всякі гонорарі. Коли клієнт не в силі платити грішми, він годиться на гонорар „у натурі": харчами або й працею.

Одного дня приходить до нього якийсь пів-інтелігент. Висвітливши справу і почувши гонорар, каже:

— Але я не в силі заплатити таких грошей.

— Це нічого; ви можете мені це відробити.

— З приємністю.

— Яке ваше ремесло?

— Я служу в пожежній сторожі.

На базарі:

Перед святами якась дама купує на базарі яйця в селянки і перебирає їх.

— Це на тісточка і тому вони мусять бути від чорної курки.

— А якже-ж ви можете це пізнати?

— Це дуже просто, бо від чорної кури завсіди більші.

Поручення.

Один письменник післав раз до директора театру одну молоду акторку з таким листом:

„Дорогий друже! Пересилаю тобі пану Х..., яка, кажуть, має великий талант. Коли це правда, можеш подякувати мені, коли брехня — можеш подякувати їй".

Слава.

На провінції йде ліцитація обстановки. Той, що викликує предмети, махає якимсь старим образом і кричить:

— Образ великого анонімного мистця.

А віддак бере другий з черги і каже:

— І другий цього-ж самого.

Соломоновий суд.

В околиці Мюнхену, у селі Рахельсбург, авто переїхало на дорозі гуску. Власник авта хотів заплатити господареві за неї 2 марки. Господар домагався 5 марок, кажучи, що за те гуску може собі забрати. Панок не хотів брати гуски. Не дійшли до згоди. Селяни не хотіли пустити авта в дальшу дорогу. Треба було покликати аж війта. Прийшов війт і рішив:

— Це дуже просте. Пан нехай вам дасть 2 марки, як сам годиться, а я вам додаю ще 3 і маєте 5... і беру гуску. Тепер ви оба вдоволені.

Американське обезпечення.

Відомо, що в Америці можна обезпечувати все. Один чудак купив собі пачку дорогих цигар і обезпечив їх проти вогню. Коли він їх викурив, пішов до товариства домагатись обезпеченого відшкодування. Йому відмовили. Тоді він подав справу до суду і виграв. Зате товариство подало його в суд „за свідоме підпалення обезпеченого предмету". І його засудили на 3 місяці.

Важлива справа.

Піддержуймо рідний промисл!

Слідячи за економічним розвитком нашого народу, міг я не звернути уваги на факт, що в неодній ділянці воно в новоєних часах покращало. Спеціяльно дається запримітити великий поступ в ділянці торговельній, де ціла низка кооператив обєднала наше селянство в одну кріпку організацію. Натомісць дуже мало зроблено ще у нас досі в області промисловій, яка, хоч тяжка до зорганізування, одначе з огляду на величезну ролю, яку промисл відгриває в економічнім життю кожного народу, повинна найти й у нас належне їй заінтересування.

Тимчасом те, що у нас діється під цим оглядом, зовсім не потішаюче. Замісць радіти нам з появи якогонебудь нашого промислового підприємства і підтримати його всіми силами, ми робимо так, щоб кожного сміливого підприємця і всіх тих, які малиб колись охоту взятися за якесь промислове діло, якнайбільше знеохотити і відстрашити. Для оправдання такого нашого поступовання маємо завсіди в запасі велику силу аргументів, в трівкість яких нераз і самі не віримо. Не хочемо ніколи над тим призадуматися, що справу якоїнебудь промислової національної станиці годі трактувати як чисто приватну, а слід на неї дивитись з точки погляду економічних інтересів цілої нації. Бо промисл — це джерело добробуту даного народу; він творить нові добра, що ними засилює торговлю; він дає працю нашим робітникам; він не дозволяє нашому робітництву винароднюватися; він піддержує і поширює національний характер міст; з нього мають хосен культурно-гуманітарні установи; він може стати в пригоді й національній пресі, словом: нація, що має сильно розвинений і розгалужений промисл, унезалежнюється економічно від чужих, а це є передумовою її політичної самостійности.

Маючи те все на увазі, дивно мені виглядає та байдужність, з якою наша суспільність ставиться до всякого почину в промисловій ділянці. Щоб не бути голословним, наведу лише примір „Фортуни Нової", якої оснування і розвиток наповнили мене великою радістю. А примір „Фортуни Нової" тимбільше яскравий, що її вироби, цукорки, є серед усіх народів одним з найбільше поширених масових продуктів. А у нас? Фабрика „Фортуна Нова", якої вироби здобули собі загальне признання навіть у чужих, фабрика, уладжена після найновіших вимог техніки, не може як слід розвинути своєї продукційної спроможности, бо наш 7-міліоновий нарід не силується зовсім дати їй те, що для кожної фабрики найважніше, себто запевнити їй збут.

Не знаю, чим властиво оправдує наша суспільність своє байдуже відношення до цеї дійсно модерної фабрики і її знаменитих виробів. Думаю, що навіть якби її вироби були за дорогі, а умови продажі не дуже корисні, то й тоді свідомість потреби будувати спільно нашу промислову станицю повинна взяти верх над усякими побічними й часовими аргументами чи обставинами. Над цим повинні добре застановитися в першу чергу керманичі наших організаційних і торговельних установ.

Ми повинні показати світові, що хоч ми улягли в боротьбі, то все таки в справах, які виключно від нас самих залежать, не стали ми рабами, несвідомими своєї мети, а навпаки: зуміємо відбудувати своє економічне й національне життя, зуміємо двигнути свій промисл з силою і гордістю свідомого народу.

Львів, у січні 1928.

Юліян Романчук.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

МИКОЛА ЛОБОДИЧ, емеритований учитель і управитель народних шкіл, заосмотрений Найсв. Тайнами, проживши 67 літ, помер дня 17. XII. 1928. в Стрию в домі своєї доньки. Покійний як учитель трудився в школах в Ходорові, Богородчанах і Жидачеві, полишаючи всюди по собі як найкращу память. Був батьком о. Романа Лободича, пароха в Залукві коло Галича. — В. Й. П.

о. Антін Підлісецький, парох Облазниці коло Журавна, помер 19. грудня м. р. в 70 р. життя. — Покійний, хоч належав до табору „русских", був ревним і щирим та ідейним народнім робітником і добрим громадянином. У своїй парохії побудував гарний дім, в якому найшли приміщення ріжні освітні й економічно-господарські установи. Він працю розважно і чесно, не даючи своїм громадянам нагоди до згіршення і ріжних терть, як це у нас, на жаль, так часто буває. Дуже миле поле до праці матиме в Облазниці завдяки Покійному той душпастир, що вестиме дальше його ідейну роботу — очевидно, в українському напрямку, чого й домагаються нині парохіяни. — В. Й. П.!

Іван Блаженко, господар і голова чит. „Просвіти" в Джурині, пов. Чортків, помер 24. грудня 1928 в 65 р. життя. З Покійним зійшов у могилу свідомий український селянин, що вернувши по війні з Канади, присвятив усі свої сили розбудові українського нац. життя в Джурині, що був довгі роки москвофільською твердинею. Головно його заходами двигнено в селі великий, трівалий дім чит. „Просвіти" і кооперативи „Згода", до чого він причинився і поважною грошевою жертвою. Був теж знаменитим артистом-аматором і не боячись пересудів, виступав до останніх часів на сцені місцевого театрального гуртка. Покійний розумів добре й вагу освіти і старався дати її своїм синам, з яких один, студент прав Степан, згинув як Український Січ. Стрілець за волю України. Похорони Покійного відбулися дуже величаво. — В. Й. П.!

КОРОЛЬ ПАНЧІХ і КРАВАТОК ЖОВКІВСЬКА 1. КАЗОЧНО ДЕШЕВО.

11335-6

ПЛАТИМО високі ціни за золото, брилянти і перли Домбровскі-Розенцвайґ, Львів, (Готель Жоржа), вул. Академічна ч. 3. Оцінка безплатно. 9481 28—?

ВІДДАМО кожному добру і певну егзистенцію без жідного ризика. Письменні зголошення приймає за залученням почтового значка, **Ер-Ка-Верк** Мисловиці, Гор. Шлеськ. 176 ?—?

ВЛАСНИЧКА вищої школи жіночого кравецтва повідомляє, що при школі відкрито робітню мундурків для учениць жіночих шкіл, по ціні 20 зол. Також приймає працю в найсвіжішім крою, по найнищих цінах. М. Козловська, Академічна 22. 197 17 ?

24 МОРҐИ поля в бібрецькім повіті дешево і негайно на продаж. — Інформації уділяє Д-р Лев Ганкевич адвокат, Львів, вул. Руська ч. 3. 1168 ?—?

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик прецізійні продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшою стороною звісна фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, пл. Марійська ч. 5. 131-?

МУЗИЧНИЙ КАТАЛЬОҐ всіх краєвих та закордонних видань висилає даром і оплатно Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, Ринок 10. 115? ? 8

ГРИБИ. Висилаю почтою за посліплатою, оплачено, гарні, вибирані гриби (найменше 5 кг.) по 24 зол. за кільо, також повидла в чистих слоїках з цукром бочілочка 5 кг. 1? зол.; драндива овоча ?ринки в 5 кг. бочілочках за 15 зол.; волоські оріхи 5 кг. за 20 зол. та великі чищені грушки 5 кг. за 12 зол. — **Ф-ма М. Штуммер, Косів к. Коломиї.** 1187 ? 10

МАТЕРАЦИ з морської трави 30 зол., волосінні 75 зол. **Канапки** собедінні ?? зол. Фотелики розкладані 45 зол. Отомани 55 зол. **Фабрика З А К С** вул. Личаківська ч. 1?2. 1190 4—5

ЛІЖКО на сплати. **Мосяжні** 200 зол., Кухонні 1? зол., Сітчикові 45 зол., Дитячі 40 зол. **Вкладки** дротяні 26 зол. Умивальні 5 зол. — **фабрика З А К С** вул. Личаківська ч. 132. 1191 4—5

ДМИТРО ПИЖИК з Ковшинні пов. Ярослав ур. 89? р. прид. до полку 1?° артилерії уневажнює згублену книжочку військову, виставлену через ПКУ в Ярославі. 1307 ?—3

ДЛЯ ЕМЕРИТА покій з кухнею до винайму в Вибранівці, 1 година від Львова; залізнича стація і лікар в місці. — Зголошення: Львів, вул. Даткоша ч. 14/II. Е. Г. 1230 1—1

ПРИ РІДНІ проф. гімн. найде приміщення учениця або студентка. — Зголошення: вул. Кохановського ч. 8, число дверий 4°. 1236 1—1

ВІДПОВІДНИЙ ДАРУНОК на свята: величкові камізольки, панчохи, рукавички добре і дешево продасть ЛІХТ, вулиця Гетманська ч. 22, біля театру. 122? 1—1

ВДОВИЦЯ в силі віку пошукує місця до самостійного заряду, розуміється на газдівстві. — Ласкаві зголошення: Яросевич, вул. Бальонова ч. 5/II. Львів. 1233 1—1

ПОЧАТКУЮЧИЙ адвокатський кандидат пошукує посади концепієнта. Ласкаві зголошення з поданням условій на адресу: Mgr. Ворона Іван, Краків, вул. Кармелітска ч. 38/IV. 1239 1—3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Лікар Загального Шпиталя

Д-р Софія Парфанович

ординує у внутрішніх і жіночих недугах від 2—4

1238 при вул. Домагалічів 2. 1—3

Спеціяліст недуг легінів, серця і жолудка

Д-р Фелікс Ган

Львів, Городецька 46.

432 Пересвітлення Рентґеном. 5—24

Дентист Яків Насс

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. п.

Скріпловання хитаючихся зубів пльомбовання й виймання зубів без болю. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. П. і. Урядовцям і студентам значна знижка. Полекші в сплатах. Тел. 65 73. 1141 8— 0

ВІЛЬГЕЛЬМ ЛЄБЕР

Конфекційний Дім Одягів мужеських, жіночих і дітчих

1220 **в СТАНИСЛАВОВІ** 1—2

вул. Сапєжинська, ч. 11.

Сталі ціни видко на кождій штуці.

Гуртівня фотоґрафічна й радіоапаратів

ПАСЕК і ТЕРЛЕЦЬКИЙ

1221 Станиславів. 1—1

ПОЗІР!

Просимо переконатися, що найліпші мельодійні дзвони, довільної величини можна набути в одинокій українській ляарні

МИХАЙЛА БРИЛИНСЬКОГО

Львів-Замарстинів, св. Михайла 14.

Бюро: Замарстинівська 41. Тел. 6?-56.

Солідність фірми потверджують численні похвальні листи. — Попирайте рідний промисл! Не підтримуйте чужинецьких фірм, котрі дають Вам дзвони з лихої криці. — Приймається також замовлення на ріжні артистичні відливи, т. є машинові, будівельні, плоскорізьби і т. п. по приступних цінах. Сплати ратами.

Похвальний лист.

Шан. добродію! Дзвін Вашої відливарні оказався дуже хороший, має гарний дзвінкий і добрий голос, а по сему приносимо Вам щиру подяку. Коли зайде потріб то тільки до Вас будемо звертатися за дзвоном і другим Вашу відливарню рекомендувати. З сердечною любовю і подякою до Вас Священик лашовської церкви — **Михайло Гаць.** — Лашів, дня 12. Грудня 1928 р. 12?8 1 1

:: СКЛО :: ПОРЦЕЛЯНА КРИШТАЛИ

ПОРУЧАЄ

НОВООТВОРЕНИЙ СКЛАД

ОЛЕКСАНДРА ОНИСЬКА

Львів, Галицька ч. 20.

885 (Ріг Валової) 13—?

Вступайте в члени „Червоної Калини"!

Кому дорога наша традиція, кому лежить на серці розвиток нашого видавництва, той стане членом кооперативи „Червона Калина" та співпрацею і співучастю причиниться до розбудови установи, яка звязує минуле з теперішнім і майбутнім, зберігаючи для грядучих поколінь найбільш дорогі нам скарби. — Членський уділ виносить 25 зол., вписове 5 зол. — Члени одержують даром кожного року великий календар-альманах „Червоної Калини", крім цього всі видання „Червоної Калини" за половину ціни. — По вплаченню 25 зол. одноразово заробляють понад 30 зол. кожного року на книжках. Уділ можна вплачувати також місячними ратами. 1-1

ЛІЖКО позеве „Патент" з матерацом, займає як найменше місця **30 зол.** На провінцію висилаю по одержанню задатку. — Фабрика **ЗАКС** Львів, вул. Личаківська ч. 132. 1192 4—5

ПОЗІР! ПОЗІР!

Філія Т-ва „Просвіта" в Самборі

звідомляє, що з днем 20. січня ц. р. устроює в Самборі нижчий і вищий

ДИРІГЕНТСЬКО-РЕЖІСЕРСЬКИЙ КУРС,

який відбудеться від 20. І. до 20. III. ц. р. під проводом проф. музики і дірігента українського театру п. Ярослава Барнича.

Метою курсу є підготовити петентів до ведення орхестри й хору як церковного так і читальняного з узглядненням ведення аматорських гуртків при Читальнях.

Платня за науку на курсі виноситиме 53 зол. за цілий курс з цим, що петенти мусять зложити найменше по 30 зол. при вписі. Помешкання й харчі покривають петенти з власних фондів. Бажаючі користати з цього курсу мусять зголоситися устно або письменно найдальше до 15. І. ц. р. в канцелярії Філії Т-ва „Просвіта" в Самборі, вул. Шопена ч. 6., де дістануть ближчі інформації. На письменні запити долучити значок за 25. сот.

ЗА ВИДІЛ ФІЛІЇ:

Д-р Іван Рогуцький, голова. 1225 — Евген Рудий, за секретаря.

Присилайте передплату!

„Фарболь"

СТАНИСЛАВІВ. Сапіжинська ч. 11. Тел. 5-18.

Гуртівня фотоґрафічна, радіоапарати і складові части

ПЕРФУМЕРІЯ

Склад фарб, лякерів, покостів, щіток та пензлів.

1222 **:: ЗНАРЯДДЯ ГОСПОДАРСЬКІ І ХІРУРҐІЧНІ. ::** 1—1

ЛІЧІТЬСЯ ВОДАМИ МІНЕРАЛЬНИМИ фабрики „Здрове". Ділають краще всіх инших! Дістати можна в Аптиках. 874 8—9

МАҐІСТЕР ПРАВ пошукує місця початкуючого концініснта або у нотара. М. Божейко, Ставчани, почта Оброшин. 1150 2—2

Жадайте лише „ДАЙМОН"

НАЙЛІПШИХ БАТЕРІЙ, ЛЯМПОЧОК І ЖАРІВОК

До набуття у всіх кооперативах.

ПРЕДСТАВНИЦТВО:

для Кооператив ЦЕНТРОСОЮЗ

для приватних В. Паньків, Львів, Міцкевича 22. Тел. 6-24.

Центральний Кооперативний Банк

Краєвий Союз Кредитовий

у Львові, Ринок ч. 10.

що акредитує українські кооперативи всіх видів — приймає вкладки ощадности в золотім і чужій валюті та опроцентовує їх на 7, зглядно 8%.

Резервові фонди має ульоковані в камениці при вул. 3-го Мая ч. 15. і в реальности при вул. Кордецького у Львові та в маєтности Черниця к. Бродів. — Ч. телефону 433. — Чекове конто ПКО. Варшава 143.467. Жирове конто в Польськім Банку. Адреса для телеграм: Центробанк, Львів.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.